

9204

26
1866

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1866.

СЕНТЯБРЬ.

ГОДЪ ТРЕТІЙ.

სამართულობა

სახულო ერო მახარებელი.

სექტემბერი.

ჩუგუა.

წელიწადი მესამე.

ТИФЛИСЬ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ МЕЛИКОВА и К^о.

ПОДПИСКА НА „ГРУЗИНСКІЙ
ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“

на 1866-67 годъ.

Журналъ „Грузинскій Дух. Вѣстникъ“, издается съ 1-го іюля 1864 г., по утвержденной Св. Синодомъ программѣ. Мѣсячная книжка заключаетъ въ себѣ отъ 4-хъ до 5-ти печатныхъ листовъ, вмѣстѣ съ „Русскими Прибавленіями“; а сіи послѣднія — не менѣе одного листа.

Подписная цѣна за годовое изданіе журнала: съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города 5 р. за 12 книжекъ, вмѣстѣ съ „Прибавленіями“, на русск. яз.; безъ доставки же и пересылки 4р.; „Прибавленія“ (для особо подписывающихся) въ Закавказскомъ краѣ 1 р., а внѣ его — 1 р. 50 к. с. По сей же цѣнѣ можно получить остающіеся въ маломъ числѣ экземпляры журнала за прошедшіе годы.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, въ квартирѣ редактора, подъ горою св. Давида, и въ канцеляріи правленія тифлисской. дух. семинаріи, на имя профессора семинаріи, священника *Г. Хелидзе*.

თავისა თვისისათჳს: „გული მეტევის განსჯელად და ქრისტესთანა ეოფად, უფროს და უძჯობეს ფრიად“ (ფილიპ. თ. 1. მუს. 27). ამავე სასუფეველისადმი მიიუღტოდს სული დიდისა მეფისა და წინასწარმეტყუჭლისა დაუითისი, მღალადებელისა უფლისადმი: „ვითარ საყვარელარინს საუოფელნი შენნი, უფალთა ძალთათ. ჭსურის და მოაკლდების სულსა ჩემსა ეხოთა მიძართ უფლისათა“ (ფსალ. 83. მუს. 1. 2).

მისდავე რასაკურველია იუჴნენ ჟამსა ქუჭენიერის ცხოვრებისასა მიძართულ და რეცა შემსჭვალულ ხედვანი, სურვილნი და მოლოდებანი ეოველთაცა სსჴათა უბიწოთა და წმიდათა სულთა, სარწმუნოებასა შინა დაძინებულთანი. მაშასადამე ჩუჭნდაცა, რომეღანი უფლით გჳასა ამის ცხოვრებისასა ჯერარს ქრისტესადმი დღე მიძართვა სურვილთა თჳსთა ზეცეიერისა სასწიღებელისადმი ჩუჭნისა და სიღრმით გულისათ ამაღლებს უფლისადმი ლოცვითისა მისთჳს თხოვისა.

ლოცვისა ჰირობანი ზეცისა სასუფეველისათჳს.

არ შეიძლება არ შევნიძნოთ, რომელ ძავედრებულსა ამისთჳს უნდა ჰქონდეს წმიდა სინიდისი

(იხილ. წმიდა იოანე ოქროპირის საუბარი 19 სახარებ. მატთ. განმარტ. საუფლო ღოცვისა; და წმიდის კასიანე რომაელისა, მოსაუბრობა ღოცვისათჳს თავი 28). რამეთუ ვითარ უნდა ისურვოს და ითხოვოს ზეცათა სასუფეველი მან, ვისაც საკუთარი სინიდისი ეძუქრება სამინელითა სამსჯავროდთა და საუკუნოდთა სატანჯველითა! ხოლო მოძნობელი წმიდის სინიდისისა, არა ხოლო ძუდროებითა და სასოებითა მიმართავს სურვილითა გულისა თჳსისათა ზეცვიერისა საუნჯისადმი (მატთ. თ. 6. მუხ. 20. და 21.), არამედ ქუჭყანასავე ზედა მისწუდება შესამლებელსა ბედნიერებასა; ვინადგან ესრეთითა სინიდისითა, ჭასრისა-მებრ ოქროპირისა, მოწმუნე არცა ბედნიერთა გარემოებათა შინა ცხოვრებისა თჳსისათა, არა მსვაობრობს თავით თჳსით, არცა უბედურებათა შინა ჭკარგავს სულ-გრძელებასა; არამედ ეოველთაგან მსგავსთა ცვლილებათა სრულებით თავის-უფალ-არს სული მისი, დაბანაკებული რეცა ცათა შინა (იხილ. წმიდის იოანე ოქროპ. საუბარი მე 19 სახარებასა ზედა მატთესსა).

თავი მეხუთე.

მესამისა თხოვისათჳს

„იყავნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა ეგრეცა ქრესტყასასა ზედა.“

საჭირთა არს ქრისტიანეთათჳს უარის ყოფა საკუთარისა ნებისათჳსისა.

საკუთარი ნება კაცისა, რომელიცა „უსჯულოებათა შინა მიუდგების და ცოდუათა შინა იშვების“ (ფსალ. 50. მუხ. 7), იქამდინ წამხდარ-არს, რომელ ყოველი ვინ იგონებს გულსა შინა თჳსსა მოსწრაფებით ბოროტთა ყოველთა დღეთა (დაბა. თ. 6, მუხ. 5). სხუანიცა ნიჭნი კაცისანი, ბუნებისა-მებრ თჳსისა, იქამდინ სუსტ-არიან ყოვლისათჳს კეთილისა, რომელ თჳთ იგი ვერ „შემძლებელ-არს თავით თჳსით ზრახუად რასამე რეცა თავისაგან თჳსისა“ (ბ. კორინ. თ. 3. მუხ. 5). ესრეთისა სიწამდარისაგან და უძლურებათა თჳსისა ბუნებისათა კაცი

თავის თავსედ მინდობილი, მოქმედებასა შინა
თვისსა მოძეტებულ ნაწილად სელთმძღუანელობს
თავის მოყვარებით და აქუს სახეში არა ეკოდენ დი-
დება ღუთისა და სარგებლობა მოუჭასისა, რაოდენ
დიდება (დან. თ. 4. მუს. 27) და სარგებლობა
საკუთარი (გამოსვლ. თ. 15. მუს. 9). მისთვის უკუჭ
მოვალე-არს ქრისტეს შედგომილი, რათა უარ-ჰყოს
ნება თვისი (მარკ. თ. 8. მუს. 34), ესე ესოდენ საძი-
ძარი სელთმძღუანი; და სელთმძღუანელობდეს
ყოველთა შინა თვისთა სურვილთა, და განსრასვათა
და მოქმედებათა მხოლოდ ყოვლად-სახიერითა ნები-
თა ზეცათა მამისათა, რომელი განცხადებულ-არს
სადმოთოთა მისთა მცნებათა შინა.

ჟერას დაძრწილება ნებასა ღუთისასა და თხოვა მას შინა
მადლითის შეწყვნისა.

უკეთუ სურვილნი ნებისა ჩუწნისანი არიან
მცდარნი, ხოლო ღმერთსა ჰსურს ჩუწნთვს ჭეშმა-
რიტი კეთილი (ეფეს. თ. 3. მუს. 20), ჰნებავს
ჩუწნ ყოველთა ცხოვრება და მეცნიერებასა ჭეშმარი-
ტებისასა მოხლვა (ა ტიმ. თ. 2. მუს. 4.); და

უკეთუ ზეცვიერი მოძღუარი და მაცხოვარი, რომელ-
მან მოძცა თავსა შორის თვისსა სახე ცხოვრებისა-
თვს ჩუწნი (იოან. თ. 13. მუხ. 15), იტყოდა: „არა
ხელემწიფების მე საქმედ თავით თვისით არა რა, არა-
მედ ვითარცა მესმის ვჰსჯი და სასჯელი ჩემი მარ-
თაღარს; რამეთუ არა ვეძიებ ნებასა ჩემსა, არამედ
ნებასა მომავლინებელისა ჩემისა მამისასა“ (იოან.
თ. 5. მუხ. 30); მაშა ვისთვის ჩუწნგანისა არა საკუ-
ლისსმებელ არს, რომელ სიტყვებითა: „იუავნ ნება
შენი“, იესო ქრისტე გვასწავებს ჩუწნ ვედრებად ზეცი-
ერისა მამისადმი, რათა მან არა გვიტეოს ჩუწნ გან-
კარგვად თვისითან ცხოვრებითა საკუთრისა ნებისა-ებრ
ჩუწნისა, არამედ რათა იგი უფლებდეს ჩუწნ ზედა,
ვითარცა ჰსთნავს მას; და მასთანავე მოგვანიჭოს
ჩუწნ უძლურთა განწყობილობა სულისა, არა ხოლო
უდრტვინველად, არამედ მადლობითაც, და მოჩილე-
ბად მას ყოველსა შინა, რადცა უნდა შეკვეძთხვიოს
ჩუწნ წმიდის ნებისა-ებრ მისისა. ხოლო რათამცა
ძალ-კვედვას ჩუწნ ამაღლება ამა თხოვისა სრუ-
ლიადითა გრძნობითა; მაშა უნდა გვრწმენეს, რომელ

ყოველსა, თითქმის სწეულებათა და უბედურებათა,
მოვლენილთა ჩუწნდა, ჰმართავს ჩუწნ სასარგებლოდ,
და უძეტესად იღუწის და სრუნავს ჩუწნისა ცხოვ-
რებისათვის და კეთილისა, ვიდრემდის თვთ ჩუწნ
თავისა თვისისათვის (ლუკა. თ. 21. მუხ. 15. და 18
იხილ. კასიანე რომაელ. მოსაუბრობა ლოცვისათვის
თავი 19).

ქრისტიანენი მოვალუარნი ილოცონ, რათამცა ღმერთმან
მიანიჭოს მათ ანგელოზთა სწორი მონება წმიდასა ნებასა მისსა.

იესო ქრისტე სიტყუათათანა: „იუაზნ ნება შენი“,
შეაერთებს რა ამა სიტყუათაცა: „ვითარცა ცათა შინა,
ეგრეცა ქუწყანასა ზედა“, ნებავს ამაღლება გონიერ-
თა მვედრებელთა შედგომილთა თვისთათა საყოფელ-
სა შინა სულთასა რომელნიცა ინეტარებიან ღუთი-
სათანა, აღსრულებითა ნებისა მისისათა, რეცა ესრეთ
იტყვის: უკეთუ ანგელოზნი ღუთისანი, ძლიერნი
ძალითა, საუკუნოდ ერჩიან ხმასა სიტყვისა ღუთი-
სასა და სრულიად აღასრულებენ ნებასა უფლისასა
(ფსალ. 101. მუხ- 20, 21). მაშა თქუწნა უძლურნი
(რომ. თ. 5. მუხ. 6), განდგომილნი გზისაგან

ჭემპარიტებისა (რომ. თ. 3. მუს. 12.), დამკარგვე-
ლნი მისნი და არა მცოდნენი თუთ თავით თუსით
მოპოებად მისა (ისაია თ. 59. მუს. 7, 8), არ
ისურვებთა მიანლოვებად ნათლისადმი, რომელი განა-
ნათლებს ყოველსა კაცსა (იოან. თ. 1. მუს. 9),
არა ისურვებთა ცნობად წმიდისა ნებისა ღმრთისა,
კაცხადებულისა მხოლოდ შობილისა მისა მიერ მი-
სისა და აღსრულებად მისა შეძლებისაჲებრ, რადსა
შინა მდგომარეობსცა ყოველი სიკეთე ცხოვრებისა
ჩუჭუნისა? .. — ნებავს უფალსა, ძალისაჲებრ ამა თხო-
ვისა, აღამაღლოს გონებანი მლოცველთანი ამა ქუჭ-
უანისაგან, რომელიცა, სიტუჟათაჲებრ მოციქული-
სა, აღსავსეაჲს ყოველითა სიცრუითა, სიძვითა,
უკეთურებითა, ანგარებითა, ბოროტებითა, სავსე შუ-
რითა, კაცისკუვლითა, ხდომითა, საკუითა, ბორო-
ტის-ჩუჭულებითა (რომ. თ. 1. მუს. 29), — მუუდ-
როდსა, მშუენიერისა და ღირსად მისაბამველისა
საყოფელისადმი შეცათა მცხოვრებთასა, რომელთა
შორის არა არს არა ვითარიმე უწესოება; მუნ ბევ-
რეულნი ანგელოსნი, ერთსულად ადიდებენ უფალსა

და უცოდლოდ ერჩიან ეოველთა ბრძანებათა მისთა. ესრეთითა შედარებითა ქუჭყანისა ცისა-თანა ღმერთ-კაცთა აღძრავს თვსთა შედგომილთა შორის სურვილსა, რათა ისურვებდნენ და შეცადინებდნენ ცხოვრებასა შინა თვსსა ემსგავსებოდნენ ანგელოსთა; სოლო ამისთვის ევედრებოდნენცა მამასა ზეცათასა გარდამოვლინებისათვის მათდა ძალისა იმავე გულს-მოძვინებითა და სიძარტლითა, ჰქმნად წმიდისა ნებისა მისისა, ვითარითაცა აღასრულებენ მას ძალნი ზეცათანი; რათა დაემკვიდროს მის მიერ ვითარცა შესამლო-არს ჩუჭნ შორისცა ქუჭყანასა ზედა იგივე ერთსულობა (საქ. მოც. თ. 4. მუხ. 32), ძმათ-მოეჭურება და ნეტარება, ვითარითაცა დასტკბებიან მცხოვრებნი ზეცისანი. ჰქმნა რიტადცა ძალი მადლისა და ქრისტიანებრივი უარსყოფა თავისა თვისისა, ხარისხეულად აღამაღლებენ რა სულსა კაცისასა და შეჰმუსრვენ რა მას შინა ეოველსა სორციელსა, შემძლებელ-არიან აღუვანებად მისა მდგომარეობადმდე უსხეულოთასა.

წმიდათა მამათა ჭყვინთა ამა თხოვასა ზედა.

წმიდა კასსიანე რომაელი, განმარტებს რა ამა თხოვასა, იტყვის: „არ შეიძლება იეოს ლოცუა უმაღლეს მისა, რომლითაცა ჩუწნ ვითხოვთ, რათამცა ქუწყნიერი ღირს-იქმნას შეთანასწორებასა ზეცო-ერისათანა. რამეთუ სიტყუანი ესე: „იუავნ ნება შენი ვითარცა ცათა შინა, ეგრეთცა ქუწყანასა ზედა“, რასა სხუასა ნიშვნენ, თუ არა მას, რომელ რათა იუუნენ კაცნი მსგავს ანგელოსთა, და ვითარცა ესენი აღასრულებენ ნებასა ღუთისასა ცათა შინა, ეგრეთვე რათა ეოველნიცა მცხოვრებნი ქუწყანასა ზედა იქმო-დენ არა თვისსა, არამედ მისსა ნებასა“ (იხილ: წმიდა კასსიანე რომაელის მოსაუბრობა ლოცვისა-თჳს თ. 19). მსგავსითავე სახითა განმარტებს ამა თხოვასა წმიდა იოანეცა ოქროანი, შეადარებს რა მას წინათ თქმულსა-თანა:“ იმა თხოვასა შინა ბრძა-ნებელ-იყო, იტყვის იგი, სურვებად ღუთაებრივისა მოძღუერისაგან მუობადთა კეთილთა და მათდა მიდ-რეკად გულთა თჳსთა. ამა თხოვასა შინა იესო ქრი-სტე კვასწაუებს, რათამცა ჩუწნ, ვიდრე მოუაღს ზე-

ცირი სუფევს, ისევე აქა ქუჭყანასა ზედა ვსცდი-
ლობდეთ ესრეთისავე ცხოვრების განტარებასა, ვითარ-
საცა განატარებენ დამკვიდრებულნი ცათა შინა. ვინაჲ-
დგან არა საკმაო არს მიღტოლვად, სწავლისა-მებრ
ქრისტესა, ცისადმი და ზეცირთა კეთილთადმი;
არამედ უნდა უწინარეს ცის დამკვიდრებისა, თვთ
ქუჭყანა გავხადოთ ცად, ესე იგი, უნდა ქუჭყანასა
ზედაცა დამკვიდრებულთა იმეცადინონ ყოველსა შინა,
რასაცა ანუ იტყვიან, ვინა იქმან, მოიქცნენ ეკოდენვე
სრულებით, ვითარცა იქცევიან ზეცისა-მცხოვრებნი,
და ევედრებოდნენცა მისთვის უზენაესსა. ხოლო ჭასრი
სიტყუათა: „იუაზნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა,
ეგრეცა ქუჭყანასა ზედა“, არს ესე: უფალო! ვითარცა
ცათა შინა ყოველივე ჭასწარმოებს წმიდად; არა არს
ისა, რათამცა ანგელოსნი, რომელსამე შინა გერჩდნენ
შენ, ხოლო სხუასა შინა არა გერჩდნენ, არამედ ყო-
ველსა შინა ჭმონებენ და ჭმორჩილებენ შენსა საღმ-
რთოსა ნებასა; ვინაჲდგან თქმულ-არს მათთვის:
„ძლიერნი ძალითა ჭყოფენ სიტყუასა მისსა, სძენად
ხმა სიტყუათა მისთა“ (ფსალ. 102. მუხ. 20). მსგავ-

სადვე ჩუწნცა კაცნი ღირსმეუწნ ქმნად ნებისა
შენისა, ნაწილად არა ხოლო, არამედ მკაცრად აღსრუ-
ლებად ეოველთა ბრძანებათა შენთა. (იხილ. საუბ.
19 სახარებ. ზედა მატეთსა წმიდისა იოანე ოქრო-
პირი.)“

არა ხოლო თავისა თვისისათვის ჟერარს კედრებად ჭაზრისა-
მებრ ამა თხოვისა, არამედ თვითა მოუყასთათვსცა.

ქრისტიანე მოვალე არს აღაუღინოს ესე უმა-
ღლესი ძეებრივი ლოცუა ზეცათა მამისადმი, არა
თავისა თვისისათვის ხოლო, არამედ ეოველთა კაც-
თათვსცა. თუთ თვსებისამებრ მისა შესაძლოარს
გულისხმის-ყოფად, რომელ იგი გარდამოეცემა
ჭეშმარიტსა მესა ღუთისასა მადლითა, მხოლოდ მას
ძალ-უმს გულისხმის-ყოფა მისი, მხოლოდ მას ძალ-
უმს აღმაღლებაცა ამა თხოვისა იმა აღმატებულთა
ჭაზრითა, რომლითაცა მოგვცა იგი უფალმან. ხო-
ლო ესრეთი მე, განსწვალული სახარების სწავლითა
უეჭველად გარემოცავს სიყვარულითა თვისითა
ეოველთა მოუყასთა, და ნამეტნავისაგან გულისა ევე-
დრება მამასა ზეცათასა, რათა ეოველგან ქუწყანასა

ზედა, შორის ჰირ-მეტეველთა ქმნულებათა ღუთისათა, დაემკვიდროს ნება ღუთისა კეთილი, სათნო და სრული (რომ. თ. 12 მუხ. 2), ეოველგან განიდევნოს სიბნელე უმეცრებისა, დაენერგოს ჭეშმარიტება, დაჰუდნეს მტერობა, ჰსუფევდეს სათნოება, და ესრეთითა სახითა ქუჭყანა ემსგავსოს ცასა. (მეათცხრამეტესა საუბარსა შინა იოანე ოქროპირისასა სახარებასა ზედა მათესასა).

თავი მეთხუთსა.

მეოთხისა თხროვისათჳს.

„ჰური ჩუჭნი არსობისა მომეტ ჩუჭნ დღეს“.

ჰური არს სამკუჭარი.

კაცი ბუნებითა თჳსითა შესდგების სულისაგან და ხორციისა; მაშა სადამე ჰურიცა მისთჳს მოთხოვება სულიერი და ხორციელი. ერთისაცა და მეორისაცა ჰურისა გამოთხოვასა მაძისაგან ზეცათასა

ახწავებს აქა უფალი შედგომილთა თჳსთა. რათამცა
იტხოვრონ სულიერად, ამისთჳს ივინი თანამდებ-
არნიან ყოველ დღე გამოითხოვდნენ თავისა თჳსისა-
თჳს ზურსა სულიერსა, რომელიცა არს ორ-გუარნი:
ა) ყოველი სიტყუა, რომელი გამოუაღს ზირისაგან
ღუთისა, რომლითა წამებისა-მებრ იესო ქრისტესა,
ჰსცხონდების კაცო (მატთ. თ. 4. მუხ. 4). და ბ).
ხორცი და სისხლი უფლისა, რომელთა ცხოველს-
მყოფელისა ძალისათჳს იტყვის თჳთ იესო ქრისტე
ესრეთ: ამინ, „ამინ გეტყვი თქუენ, უკეთუ არა ჰსჭა-
მოთ ჯორცი მისა კაცისა, და ჰსჭათ სისხლი მისი,
არა გაქუნდეს ცხოვრება თავთა შორის თქუენთა.
რამეთუ ჯორცი ჩემი ჭეშმარიტი საჭმელი არს და
სისხლი ჩემი ჭეშმარიტი სასუძმელი არს“ (იოან. თ.
6. მუხ. 53, 55). შემდეგ, ხორციელისა ცხოვრები-
სათჳს ქრისტეიანეთა უნდა გამოსთხოვონ თავთა თჳს-
თა-თჳს, მხოლოსა მომცემელსა კეთილთასა, გ) ხორ-
ციელიცა არსობითი ზური, ესე იგი, მხოლოდ თჳთ
საჭირო, რათამცა არსებობდნენ, ანუ სცხოვრებდნენ
(იხილ. ვრაც. ქრისტ. კატეხიზმო გამოც. უწმი.

ხინოდ. ნაწილი მეორე, მუხლი მეოთხეს თხოვისა-
თვს საუფლოსა ღოცვისა), თუაღნი ყოველთა მათ,
ვითარცა იტევის წინასწარ-მეტყულებლი ღვით, უნდა
ესვიდენ მისდამი, რომელი მოსცემს საზრდელსა ჟამ-
სა, აღადებს ხელსა თვსსა და განადლებს ყოველსა
ცხოველსა ნებისა-ებრ (ფსალ. 144. მუხ. 15, 16.).
საკულისხმებელ არს ყოვლისა-თვს ჩუწნგანისა, თუ
რაოდენ საჭირო არს ღროებითისა ცხოვრებისა-თვს
ჩუწნისა საზრდელი ხორციელი; გარნა საჭიროებასა
სულიერისა საზრდელისასა, უფრორე უსაჭიროებისა
ყოველთა-თვს, მრავალნი ჩუწნგანნი მცირედ გულის-
ხმა ჰყოფენ და გულის-ხმის ყოფასაცა არა სცდი-
ლობენ. აქედგან წარმოსდგებისცა ისა, რომელ მრავალნი
ქრისტიანენი მცირედ და თვნიერ ჯეროვანისა
უურადლებისა ჰსრდიან სულთა თვსთა ნაყოფის-მყო-
ფელითა და მაცხოვრულითა სიტევითა ღუთისათა;
მრავალნი ეკრეთვე იძუიათად, ანუ თვნიერ ჯეროვა-
ნისა მომსადებისა, შეუდგებიან საძინელსა და ცხო-
ველს-მყოფელსა საიდუმლოსა წმიდისა ზიარებისა-
სასა.

1) ჰური სულიერა — სიტყვა ღმთისა და სარგებლობა წარმო-
მდინარე მის მიერისა მცადაინუობისაგან.

ხორცსა თვისსა ჩუწნ ვსრდით ხშირად; არა
მცირედ და არცა იძუიანთად თანამდებ ვართ გამოზ-
რდად სულისაცა სულიერითა ჰურითა, ანუ სიტყვი-
თა ღმთისათა: ამისთჳს, რომელ ერთის მხრით,
სული ხორცსედ უდიდეს არს, ხოლო მეორის მხრით
გამოზრდა მისი ეგრეთვე საჭირო არს, ვითარცა
სხეულისაცა. ვითარცა ყოველი ქუწყნიერო ნოყიერო
საზრდელი, ზომიერად ხმარებული, აძლევს კაცის
სხეულსა ძალთა, რომელნი საჭირო არიან ხორციე-
ლთა შრომათა-თჳს და იცავს სიმრთელესა და სიცო-
ცხლესა მისსა. მსგავსითავე სახითა ყოველიცა ისა,
რასაც ჩუწნ კეთილ-მოწიწებით და ყურადღებით ვის-
მენტ, ანუ ვკითხულობთ საღმრთოდასა წერილისაგან,
ჴემმარიტისაგან სიტყვისა ღმთისა; ყოველი ის
აძლევს სულთა ჩუწნთა ძალთა და სიცოცხლესა
სულიერთა მოქმედებათა-თჳს; ყოველი იგი აზოხიე-
რებს სულთა ჩუწნთა ქრისტიანებრივთა საგრძნო-
ბელთა მიერ და განამტკიცებს მათ მოილოტოლვასა
შინა კეთილისადმი და უკუნ-ქცევასა შინა ბოროტი-

საკან; ყოველი იგი შთაბეჭდავს სულთა შინა ჩუქნ-
თა მაცხოვრულთა კანონთა ცხოვრებისათვის და მოა-
ნიჭებს მათ, ესრეთ ვსთქუათ, სიცოცხლის დასაცვე-
ლსა ზოხიერებასა, ეკოდენივე ნაყოფის მყოფელსა
და უხვსა, ვითარითა ჭსარგებლობს ხე, დანერგული
თანა წარსადინელსა წყალთასა (ფსალ. 1. მუხ. 3.).
რამეთუ ცხოველ არს სიტუჟა ღუთისა და ძლიერი,
დაუძკუჭტლეს უფროს ყოვლისა მახვილისა ორზირი-
სა, და მისწუთების იგივე განსაყოფელათმდე სამშვი-
ნველისა და სულისა ნაწევართა და ტვინთა, და გან-
ძკითხველ გონებითა და ზრახვათა გულისათა (ებრ.
თ. 4. მუხ. 12).

ვნება რომელა წარმოსდგების უმეტადინეობისაგან სიტუკითა
ღუთისათა.

წინააღმდეგ, უკეთუ რომლისამე შემთხვევით,
ვისიმე სხეული სრულიად მოკლებულ ყოფილ-იყო
საზრდელსა, სამის დღით, ოთხის დღით და შემდეგ-
სა ჟამსა იგი უეჭველად სიუძილით განილეოდა,
მოუძლურდებოდა; და უკეთუ არ განმტკიცდებოდა
შემდგომ საზრდელითა, მოჭკვდებოდა კიდევცა. თუთ

ესევე შეეძინებოდა სულსაცა. ოდესცა ჩუწნ შევიზურო-
ბით მსოფლიოთა წრუნვათა მიერ, ოთხის დღით,
კვირით და უმეტეს, არა ზატევს-ვსცემთ, არა ვინ-
მენტ სიტუჟასა ღუთისასა, და თითქმის მახლობელ-
თათანა ჩუწნთა არ ვინაუბრებთ შეცულობათ მას შინა
ჭეშმარიტებათა-თჳს: შემდგომ მისა უეჭველად აღმო-
ჩნდება რომელიმე უსიამოვნო ცვლილება სულთა
შინა ჩუწნთა, რომელიმე სუსტობა ქრისტიანებრივ-
თა კანონთა შინა ჩუწნთა. ესრეთისა სულიერისა
სიუმილის დროს მცირედ აღმოჩნდებიან ჩუწნ მო-
რის ძილნი სულიერისა მოქმედებისათჳს, ჳაწრთა
შინა ჩუწნთა არ იქმნება უკუწ ის კეთილ-მსახურე-
ბა, სურვილთა შინა ის სისწორე, უბნობათა შინა
ის სიმკაცრე, ქცევათა შინა ის სათნოება, რომელ-
ნიცა უწინარეს იუჟნენ შენიშნულ. ხოლო უკეთუ ვი-
ნმე ძრთელთა თჳეთა და თითქმის წელთაცა შინა,
ივიწეებს გამოჩრდასა სულისა თჳსისასა ცხოველს-
მყოფელთა სიტუვითა ღუთისათა; მაშა მისი სული,
განხიდული ამოებითა სოფლისათა და დამონებუ-
ლი სულიერისა მტერისა მიერ შეიძლება შეიქმნეს

ესრეთ უძლურ და სუსტ საქმეთათვის სულიერითა, ანუ საქმეთათვის ცხოვნებისათა, რომელ თითქმის არცკი შეეძობა მას სულიერი ცხოვრება. ხოლო ესრეთსა მდგომარეობასა შინა იგი მიუახლოვდება სულიერსა სიკუდილსა, მსგავსად უნაყოფოდსა ხისა, რომელიცა მოეკვეთების, რამეთუ ამოდ უზერეს ადგილი (მატ. თ. 7. მუხ. 19), ანუ მსგავსად მიწისა, რომელმან მოიღოს ეკალი და კუროს თავი ურგები და დაწევისა მახლობელი, რომლისა უკანასკნელი დასაწველად არს“ (ებრ. თ. 6. მუხ. 8).

ცნება სულიერს სიუმილზედ.

ფიცხელ-არს კაცთათვის სიუმილი ხორციის სიცოცხლისათვის სახმარითა ნიუთთა შინა, სოფელსა შეუძლიან შეამთხვიოს კაცსა უბედურებითი სიკუდილი ხორციელი: გარნა მით უფიცხელეს არს მათთვის სიუმილი სულიერი, რომელსა ძალაუმს გაჭნდეს მისესად სიკუდილისა მით უუბადრუკესისა, ესე იგი სულიერისა და საუკუნოდსა. არა არს უუბადრუკეს ქრისტიანეთათვის იმა ჟამისა, რომელსა შინა, მიშვებათა უფლისათა, ემთხვევა მათ სიუმილი სულიერი

თვისა დაუდევნელობისა გამო ცხოვრებისათვის! ესწე-
თისა ჟამისათვის თვით ღმერთი, რომელსა ეოველთა
კაცთა ნებაჲს ცხოვრება, და მეცნიერებასა ჭეშმარიტე-
ბისასა მოსვლა (ა ტიმ. თ. 2. მუს. 4), ამცნებს
მათ, მათის განსაბრთხილებელად, ჰირითა წინასწარ-
მეტყუილისა ამოსისათა ესრეთ: “ აჰა დღენი მოვლუ-
ნან, იტყვის უფალი, და გამოვაუღინო სიემილი
ქუიანასა ზედა, არა სიემილი ჰურისა, არცა წუ-
რილი წელისა, არამედ სიემილი სმენად სიტყუათა
უფლისათა (ამოს. თ. 8. მუს. 11). ესე წინასწარ-მეტ-
ყულებითნი სიტყუანი გვაჩუიანებენ, რომელ სიემილი
სულიერი შეუთანასწორებელად უმესამრწუნებელ-არს,
ვიდრე სიემილი ხორციელი. აქედგან ჰსჩანს თუ რაო-
დენი დიდი მოვალეობა გვაწევს ჩუიან, რომ ეოველ
დღე აღვაუღინოთ ღოცუა ზეცათა მამისადმი, რათა
თვით მან, რომელმან უწეის უძლურება კაცთა ბუნე-
ბისა, შთაგვითხრას ჩუიან მტკიცე და ალებრივი
განწეობილობა დაუცხრომელად წურთა სიტყუათა
შინა ცხოვრებისა საუკუნოდსათა, — რადცა გვემცნების
ჩუიან მეოთხის თხოვითა საუფლოს ღოცვისათა.

11.) ხოლო პური ხულიერი არს საღმრთო საიდუმლო წმი-
დისა ზიარებისა.

შემდგომ, სული ქრისტიანისა ამა ცხოვრებასა
შინა მწუხარებისა და გამოცდისასა, ტვრთისა და
შრომისასა ჰსაჭიროებს კუაღად სხუასა საღმრთო-
სა საჭმელსა, რომელი ჰსრდის მას ცხოვრებად
საუკუნოდ, ესე იგი, ღირსად განწესებულთა დროთა
შინა ზიარებასა ცხოველს-მოფუელსა საიდუმლოსა
კორცსა და სისხლსა ქრისტესთა. ხოლო საჭირო
და საცხოვნებელ-არს ჰეშმარტთა ქრისტიანეთა-თჳს
ზიარება ამა უწმიდესისა საიდუმლოდსა. გონება კა-
ცისა ვერ შემძლებელ-არს, მისწუდეს მას სრულე-
ბით, ხოლო ენა ვერ შემძლებელ-არს გამოთქმად.
ესე უწეის მხოლოდ ღმერთმან მამამან, რომლისა
მიუწოდებელმან სიუჭარულმან კაცთა ნათესავისა მი-
მართ გამოიხსნა იგი შეწირვითა ჯუარსა ზედა
მსხვერპლად მხოლო-მობილისა მისა თჳსისათა
(იოან. თ. 3. მუხ. 16). უწეის მხოლოდ მემან
ღუთისამან, რომელსა მხოლოსა ძალ-ედვა მონიჭე-
ბად და მოგვანიჭებსცა ჩუენ ცხოვრებასა, გამოძრ-

დელი ჩუწნი საიდუმლობითითა სახითა კორცისა და სისხლისა თვისისათა, რომელნი ზირველად საკუთრის სახითა შესწირა ჩუწნი-თუხ გოლგოთასა ზედა. უწეის მხოლოდ სულძან წმიდამან, სულძან სიბრძნისა და მეცნიერებისამან (ისაია თ. 11. მუხ. 2), რომელი ყოველთაჲე გამოემიებს და სიღრმესაცა ღუთისასა (ა კორ. თ. 2. მუხ. 11)! გარნა ესე კერძოდ გამოეცხადების კაცთაცა, რომელთა აქუსთ ცხებულება წმიდისაგან (ა იოანე. თ. 2. მუხ. 20).

ნათქუამი ამაზედ წმიდისა ვასილი დიდისა და მეტაფრასტისა.

წმიდა ვასილი დიდი, სამადლობელსა ლოცუჲსა შინა თვისსა შემდგომ ზიარებისა, იტყვის, რომელ „ესე საიდუმლო მონიჭებულას ჩუწნიდა კეთილისა საქმედ და განათლებად სულთა და ხორცთა ჩუწნითა“; და სთხოვს უფალსა, რათამცა იგი იქმნას მისდა, საკურნებელად სულისა განსადევნელად ყოველთა წინა-აღმდგომთა, განსანათლებელად თუალთა გული-სა მისთა, სიმშვიდედ სულიერთა ძალთა მისთა საწმუნოებად ურცხვენელად, სიყვარულად მეუორგუ-ლებელად, აღმავსებელად სიბრძნითა, დამარხვად მცნე-

ნებათა უფლისათა, შეძინებად საღმრთოთა მადლთა და თვისებად ზეცათა სასუფეველისა“ (იხილ. ჰირველი სამადლობელი ლოცვა შემდგომ ზიარებისა). წმიდა მეტაფრასტი, ეგრეთვე სამადლობელსა ლოცვასა შინა შემდგომ ზიარებისა, ევედრების ღმერთსა, რათა მან საძუალობითა ამა საიდუმლოდსათა, განსწმიდოს იგი ყოვლისაგან საქმისა და სიტყვისა სულთა განმხრნელისა, განბანოს და წმიდა ჰყოს იგი, წარუძარტოს გულისხმაუყოს და განანათლოს იგი, ჰყოს იგი სადგურ ანუ საყოფელად ერთისა მხლლად სულისა წმიდისა, და არა ცოდვისა, რათა ვითარცა ცეცხლითა დაიწვას ყოველი ძვირის საქმე, და ვნება (იხილ. მესამე სამადლობელი ლოცვა შემდგომ ზიარებისა).

სწავლა ამა საგნისათვის წმიდისა კასსიანე რომაელისა.

წმიდა კასსიანე რომაელი, დაწვლილებით განმარტებს რა მეოთხესა თხოვასა საუფლოს ლოცვისასა, იტყვის:“ ზური ჩუწნი επιστος, ესე იგი არსობისა, ანუ სხვისა მახარებელისა მეზრ, მდღევარი მოკვეც ჩუწნ დღეს. ჰირველითა სიტყვითა აღინიშ

ნება აწესებითი ღირსება მისი, რომლისაჲმებრ იგი
აღემაღლების უოველთა აწითა და აღემატების უოველ-
თა ქმნულებათა დიდითა სიწმიდითა თჳსითა. მეო-
რითა გამოიხატება ბუნებითი მისი ხმაწება და სარ-
გებლობა; ვინაჲდგან ოდეს იქმის: მდღევარნი ანუ
საუოველ-დღეო, მაშინ ამით იჩვენების, რომელ
თჳნიერ მისა ჩუწნ არ შეკვიძლიან არცა ერთსა
დღესა განკრძობა სულთერისა ცხოვრებისა... ესრეთ-
მა მდღევარმა სახმარმან უნდა აღკვიძრას ჩუწნ გან-
ფუნად უოველსა ჟამსა ვედრებად მისთჳს სიტყუა:
დღეს, შეიძლება მივიღოთ ჭაზრისა შინა აწ მდგომი-
სა ცხოვრებისასა, ესე იგი, მოგვეც ჩუწნ ჰური ესე,
ვიდრემდის ჩუწნ ვიმყოფებით ამა საუკუნესა შინა,
რამეთუ ჩუწნ ვიცით, რომელ მეოფადსა მას ცხოვ-
რებასა შინა იგი იქმნება შენ მიერ მიცემულ მათდა,
ვინცა ღირს-ჰყოფენ მისდამი თავთა თჳსთა. გარნა
ჩუწნ ვევედრებით მოგვეცეს იგი ისევე აქა; ვინაჲდ-
გან ვინცა არა ღირს-იქმნება მიღებასა მისსა აწ
მეოსა ცხოვრებასა შინა, იგი ვერ შემძლებელ იქმნე-
ბა ზიარყოფად მისა მერმესაცა მას საუკუნესა“

(იხილ. წმიდის კასსიანე რომაელის მოსაუბრობა ლოცვისათვის თავი 20).

ძიუწითელი სარგებლობა და ცხოველს-მყოფელობა წმიდისა ზიარებისა, დაგვადგენენ ჩუენ ყოველ დღე ვედრებად, რათა უფალი ღიძს გვეფუდეს ჩუენ მას.

ვინ გამოსთქუამს ყოველსა ძალსა ამა საღმრთოდასა ზურისასა? ვინ შეიცავს გონებათა ყოველთა ამა საიდუმლოს წარმოებათა? იგი არს უუდიდესი საკვირველება ყოვლად შემძლებელობისა ღუთისა, უღრმესი საიდუმლო სიბრძნისა ღუთისა, და უძვირფასესი ნიჭი ზეცვიერისა სიუჭარულისა. მას შინა შეიცვიან ყოველი სარწმუნოება ჩუენი და სასოება. და მისთვის ძველადვე იგი შეადგენდა ზირველსა არსებითსა ნაწილსა ქრისტიანებრივის ღუთის-მსახურებისა. ესე საიდუმლო ჩუენ-თვის არს ცხოველს მყოფელი ჯურღმული, რომლისაგან შეგვიძლიან აღმოვივსოთ ყოველი ჭეშმარიტი კეთილი, და ყოველი ნიჭი სრული, რომელმან იგი მესაცა თვისსა არა ჭირი და, ჭლადღებს მოციქული ჰავლე, არამედ ჩუენ ყოველთათვის მისცა იგი. ვითარ უკუე არა მითურთ

სიტყვა ახალ-ჯუარ-დაწერილთა მეუღლეთადმი.

„რომელსა უუჭარდეს ცოლი თჳსი, თავი თჳსი უუჭარს“.

ზატოხანნო და ბედნიერნო გვირგვინოხანნო! თქუწნებდ
დღეს აღსრულდა ერთი შვიდთა საიდუმლოთაგანი — ქორწინება, და
ამით თქუწნი მოწოდებულხართ სამოქალაქო ცხოვრებად. და დღე-
იდგან თქუწნი ცხოვრება სხუა გუჩართ დაიწყებს მოძინარეობას.
ამის მიხეზი ის არის, რომ თქუწნი ცოლ-ქმარნი ეხლა შესვედით
თქუწნის სიტოცხლის მეორე და უმთავრეს ცხოვრების ჰეროდში.
თქუწნი ეხლა გახდით საზოგადოების მწევრად. ამის-გამო დღეის
იქით საზოგადოება უფრო სხსტიკათ მოითხოვს თქუწნგან თავის
კეთილად ყოფა-ცხოვრების კანონის აღსრულებას, რადგანაც თქუწნი
ეხლა ეკლესიის და სამოქალაქო კანონით ნამდვილათ საზოგადოე-
ბას ეკუთვნით. ამის შემდეგ საზოგადოება ყოველს თქუწნს შეტო-
მილებას და დამნაშაობას ისე აღარ შესედავს, როგორც აქამომდე.
მასასადაძე თქუწნი დაგაწკათ კისერზედ ვალი კეთილად და ბედნი-
ერად საზოგადოებაში ცხოვრებისა. რით-ღა შეიძლება, რომ ცოლ-
ქმარმა თავისი თავი გააკეთილშობილოს და გააბედნიეროს? რო-
გორ უნდა მოიქცნენ ცოლ-ქმარნი, რომ ისინი ბედნიერათ ცხოვ-
რებდნენ?

რომ ცოლ-ქმარნი ბედნიერნი იყუნენ, იმათ უნდა იცოდნენ
ერთმანერთის მოვალეობა. დამოკიდებულების ცოდნა და ურთიპერ-

თის სიუჟარული იმათ დიდათ ბედნიერსა ჭყრფს. ამისთვის რომ მოვალეობის ცოდნა და ურთიერთის სიუჟარული აჩიან ასეთი საფუძველნი, რომლებსედაც ჯალაბობის ბედნიერება აღძენდება.

რამი უნდა მდგომარეობდეს ეს იმათი დამოკიდებულება და სიუჟარული? ანუ რა გუჟარათ უნდა უუჟარდეს ცოლქმარს ერთმანე-
ერთი? ესრეთ, რეგორცა ბრძანებს ეკვლესია. საღმრთო წიგნებში
სწერია, რომ „კაცად-კაცადიან ისე უნდა შეიუჟაროს ცოლი თვისი,
ვითარცა თავი თვისი“. ქრისტე ღმერთი კიდევ ბრძანებს: „გიუჟარდეთ
მოუჟანსი ესრეთ, ვითარცა თავი თვისი.“ ვილას ცოლისა და ქრძინა-
თვს მასლახელი მოუჟანსი, თუ არა თვთ ცოლქმარნი? იმ საღმრთო
წერილის სიტყვების შემდეგ, რომელნიც ცოლქმარს ნებას აძლევენ,
რომ მამასაც და დედასაც თავი დაანებონ და იუჟნენ ერთ ხორც.
ღიად! ცოლქმარს ერთმანერთი უნდა უუჟარდეთ. თუ სიუჟარული
და ხათრი არ იქმნება ცოლქმარ შორის, ჩქარა შეიძლება განსეთ-
ქილება მოხდეს. მათ შორის დიდ ზატარაობა არ უნდა იყოს, ერთმან-
ერთს უნდა ემოჩილებოდნენ და ზატრუხასცემდნენ. და ეს დიდ
ზატარაობა მამინ მოისპობა, როდესაც იმათ ერთმანერთი უუჟარე-
ბათ ესრეთ, რეგორცათაც თავთავიანთი თავი უუჟართ. ამისთვის
რომ სიუჟარულს ისეთი ძალა აქვს, რომ უფლების მოუჟარებას და
სასტრეგობას აუქმებს, ცოლქმარობაში ახდენს ერთობას. აი ამში
მდგომარეობს ცოლქმარის ერთმანერთზედ დამოკიდებულება.

მაგრამ ჩვენსა საუბედურეთ, გაუნათლებლობისაგამო ზოგ-
ნი თვიქრობენ, ვითარც ქმარი ცოლის თავი იყოს, ცოლს ქმართან
თავის რჯახობაში ხმის აძლება არ შეეძლოს, ცოლი ქმარს მონა
იყოს, და ამისა გამო ქმარს შეეძლოს, რეგორცათაც სურს ისე
მოეპყრას თავის მეორე მხარს. ამ თავიანთ აზრსაც ზავლე მოცი-
ქულის სიტყვებზედ აფუძნებენ. ზავლე მოციქული ბრძანებს: „ცოლ-
ნი დაემოჩილებინით თვითა ქმართა ვითარცა უფალსა, რამეთუ
ქმარი არს თავი ცოლისა“. ამას ვი არ თვიქრობენ, რომ ზავლე მო-
ციქული ცოლქმარის ურთიერთის სიუჟარულზედ ლაზარაკობს, და

ამისთვის შემდეგ ის ბძანებს: „ჯერჯერ კმარათაგან ცოლთა თვხთა
სიყუარული, ვითარცა სოცრთა თვხთა, რამეთუ რამელსა უყვარ-
დეს ცოლი თვხი თავი თვხი უყვარს.“

მართლმადიდებელნი ქრისტიანნი! ახა ამ სიტყვებში სავსა სწე-
რია რომ ცოლი მონა უნდა იყოს ქრმისა? არა ღმერთი, თვითონ
თავის უფალი არსება არის, ამისათვის კაციც თავის სახით შექმნა,
და თავის უფალი ჰყო. აი ამ მიზეზისაგან არც ცოლი უნდა
იყოს მონა ქრმისა, და არც ქმარი ცოლისა, უფრო ამისთვის რომ
ცოლ-ქმარნი ერთ სოცრ არიან. მაგრამ ეს კი უნდა ვსთქვათ, რომ
თუ ჰკრთოთ ქმარი ჰსჯობია ცოლსა — ცოლი უნდა ემორჩილებოდეს
ქმარს სასახლო საქმეებში, თუ არა და ქმარი ცოლსა. ხმის ამოღე-
ბა რჯახობაში, რჩევა და უფლება ერთგუარნი უნდა ქონდეთ რჩი-
ვებს. ცოლ-ქმარის ერთ-სოცრება მაშინ დამტკიცდება, როდესაც მათ
ერთგუარნი უფლება ექმნებათ. ერთ სოცრს თუ თავისი სხეულის
ახლები არ უყვარს, მაშინ ის უბედური უნდა იყოს, ამისათვის რომ
თავის ბედნიერების ერთ ნაწილს ერგებს და ამწარებს. აი ამასვე
არის ნათქვამი: „ვისაც უყვარს ცოლი თვხი, თავი თვხი უყვარს“
რასაკვირველია, რომ ვინც ამწარებს თავის მეორე მხარს, ცოლს,
ის თავის კეთილად ყოფა-ცხოვრებას ამწარებს, არ ესმის, რათ დაი-
წერა ჯვარი, თუძცა ცოლ-ქმარის კეთილად თანახმად ცხოვრება მე-
ორე მიზანია ქორწინებისა და არა პირველი. პირველი — შვილიე-
რება არის..

მართალია ჩვენ ამ წუთს სოცრულში თითქმის ყოველს-
ში დიდ-პატარაობას ვსედავთ, მაგრამ აქ ცოლ-ქმარობაში კი ეს არ
უნდა იყოს. ცოლიც და ქმარიც ღმერთთან თავის სახით და თავის
უფლად შექმნა, და დაყენა ედემის წაღვრტში. თავის უფალთა
და წმინდათა გული სავსე ყოფილა სიყუარულითა, რადგან რჩი-
ვებს ერთგუარნი უფლება ქონიათ, რომლისა გამო ისინი მხიარული
იყვნენ, შექსაროდენ წუთის სოცრულსა და ცასა, როგორათაც მოჭიკ-
ტიკე ბუღბუღი უღარდელად და უზრუნველად დაჭმისის თავის ბუნე-

ბითი საღამურს. სული ადამსაც და ევასაც ერთი ღირსებისა მისცა, და არ უთხრა ღმერთმა ევას, რომ ის ქმონებდეს თავის ქმარსა, რაც მას ჭსურდეს ის აღასრულოს, ქმარს კიდე: შენ სარ თავი ცოლისა. ნაცუელად ამისა ადამს სთქუა: „ესე არს ძვალი ძვალთა ჩემთაგან და ხორცი ხორცთა ჩემთაგან“ — და ამითი დაამტკიცა, რომ ისეთი არსება არის, რომელათაც თუთონ, იმასაც ნება აქუხს მოიქცეს ისე, რომელათაც თუთონა სურს, ქმარს არ მისცეს ანგარიში თავის ყოფა-ქცევაში. ეს ამ გვარის თავისუფლება ევამ დაამტკიცა მაშინ, როდესაც ის ქმარისა — ადამისათვის დაუკითხავად მივიდა აღკრძალულ ნაყოფთან, ჭამა და გარდახდა უფლის მცნებას. ამისკე რჩევით ადამიც თან მიჰყვა, და ამითი მაგალითი მისცა ცოლს ქმარს, რომ ჭირიც და ლხინიც ცოლს ქმარმა შეაზედ უნდა გაიყონ.

მაგრამ ამ თავისუფლებას ის უფრო უკეთ ამტკიცებს, რასაცამო ღმერთმა ევა ადამის გვერდისაგან შექმნა. წმიდანი მამანი ხსნიან, რომ დედაკაცი კაცის გვერდისაგან იმისათვის შექმნა რომ იმათ ერთმანერთი უყურდეთ და ორივენი ერთნი იყვნენ, და აი ამ მიზეზისა გამო მოხსენებულა საღმრთო წიგნებში, რომ ცოლს ქმარნი ერთ ხორც არიან. რაც კაცია თავის სულით, ჭკუით და აგებულებით, ისევე დედა-კაციცა. მათთაგან არც ერთს წნეობითი უაღრესობა არა აქუხს. კაცი და დედაკაცი ერთმანერთისაგან მხოლოდ თავის დანიშნულებით განიჩევიან. იმათი დანიშნულება იმაში მდგომარეობს, რომ დედაკაცს ოჯახობა ახარია და კაცს კი მინდორი; დედაკაცი სახლში უნდა ტრიალებდეს, უვლიდეს შინ შემოტანილ საქონელს; კაცი კიდე მინდორს, — გარეგანი ცხოვრება უნდა ეხარებოდეს. ერთის სიტყვით, შვილიერება და სახლისათვის მოვლა დედაკაცის პირადი ვალია. სახლში მინდორიდგან საქონლის შემოძტანი და უფალი კიდე კაცია; მაგრამ ეს ბატონობის უფლება შეაზედ უნდა იყოს გაყოფილი. ქმარი არის მხოლოდ პირველი საკუთარი სიყვარულითა ძველი ოჯახობაში, და არა დესპოტი. ქმარი არის უმთავ.

რესი საყვარელი დედაბოძი, რომელსედაც არის დამყარებული
ოჯახობა. მაგრამ ზოგნი ამტკიცებენ, ვითომც იუჟინს ისეთი მოსაზ-
რებანი, დაოუძნებულნი საღმრთო წერილის მოთხრობასედა, რომე-
ლნიც ამტკიცებენ, რომ თითქოს დედაკაცი იყოს გვირგვინი ყოვ-
ლისა არსებისა, და არა კაცი. ღუთის რჯული ამტკიცებს, რომ
ყოველი არსება ღმერთმა რიგ რიგსედა შექმნა. უძვირეს არსებიდამ
დაიწყო და ბოლოს ყველასედა უძჯობესედა აღვიდაო; და საღმრთო
წერილის მოწმობით ბოლოს ისეთი არსება შექმნა, რომლითაც
დააგვირგვინა თავისი ქმნულებანიო. თუ ეს საღმრთო წერილის სიტ-
ყები მართალიაო ამბობენ ისინი, მაშა სადამე დედაკაცი უნდა იყოს-
ყველა არსებასედა უფრო უძჯობესი და გვირგვინიო ყოვლისა არსე-
ბისა და არა კაციო. ამისათვის რომ დედაკაცი ყველასე ბოლოს შე-
ქმნა ღმერთმან. მაგრამ ამ გუჟარნი მოაზრენი ტყუიან. დედაკაცი კაც-
სედა უძჯობესი არსება არ არის. ისინი ორივენი ერთი ღირსებო-
სანი არიან, იმათ ურთიერთ შორის უძჯობესობა არ არსებობს.
რაც ქმარია, ისაც ცოლია, და თუ დედაკაცი კაცსედა ბოლოს არის
შექმნილი, ეს სრულებით იმას ვერ ამტკიცებს, რომ ის ყველა არ-
სების გვირგვინი იყოს. დედაკაცი არის კაცის გვერდისაგან შექმ-
ნილი და ამითი გათანასწორებული ღირსებაში და უფლებაში კა-
ციც და დედაკაციც; ორივენი ერთ წრეში და ერთ წერტილსედა
არიან დაყენებულნი. —

აი ამ გუჟართ უნდა უყურებდნენ ერთმანერთს ცოლქმარნი;
და ამასთანავე იცნობდნენ ერთმანერთს, რადგან ისინი მეგობრო-
ბის და კეთილად ცხოვრების ჰირობას ამლევენ თავიანთ ცხოვრე-
ბაში. ის გუჟარნი მეგობარია, რომელიც თავის მეგობარს ვერ
იცნობს. კაცმა კაცს ისეთი მტკიცე მეგობრობის ჰირობა მისცეს,
რომ მე შენგან მხოლოდ სიკუდილი გამეყრისო, და მეგობარს კი
ვერ იცნობდეს — ეს მეგობრებისათვის ძლიერ დიდი სიბრცხელია.
ცოლქმარმა უნდა იცოდეს ერთმანერთის აზრი, სასიათი და მიმა-
რთულებაც, თუ სურთ კეთილათ ცხოვრება ქუჭყანასედა ის ცოლ-

ქმარნი აწიან ბედნიერნი, რომელნიც ერთმანერთს იცნობენ, და არ უძალვეს არც ერთს თავის განზრახვას. რომელსაც თქუწნ ერთმანერთს კარგათ იცნობთ, შეიტყობთ მიმართულებას, აზრს და ჩვეულებას, მაშინ ნადვილია, რომ ურთიერთშორის უხიამოვნება არ მოხდეს. ამ გვარათ ერთმანერთისა რომ ეცოდინებათ, მაშინ ქმარს ნადვილიათ ეცოდინება — სასიეროა ცოლი რომ სჯემს აკეთებს, თუ არა. აგრეთვე ეცოდინება ცოლსაცა, რისგამო მათ შორის დამყარებულია ერთობა და თანხმობა. მხოლოდ თუ არ ეცოდინებათ ერთმანერთი დასწავლებით, მაშინ ცოლქმარ შორის შეიძლება ამ გუარნი ეჭვი მოხდეს; ქმარი რომ რამე საკეთილო სჯემს აკეთებდეს, ცოლი იმის სჯემის სარგებლობას ვერ შეიტყობს, შეეს ეჭვში იმის სარგებლობასად, და დაუწევს ქმარს ჩხუბს, და ამ გვარათ მოხდება ცოლქმარობაში ერთი უხიამოვნება და განსუთქილება. ეგრეთვე მოექცევა ქმარიცა, თუ ვერც ის იცნობს თავის ცოლის მიმართულებას. ერთის სიტყვით, ცნობა სასიათისა, ჩვეულებისა, გულისა და მიმართულებისა ძლიერ საჭიროა თქუწნს კეთილად ცხოვრებისა და შრომისათვის.

ახა უხაქმოთ ხომ არ დარჩებით?! უეჭველია, რომ ორნივეს თაკთავიანი სჯემები გექმნებათ. ერთ სახლის გარეთ, მეორეს სახლში. ერთს სახლი გებარებათ, მეორეს მინდორი. ქმარმა უნდა შემოიტანოს საჩიო გარედგან, ცოლმა კიდე უნდა სახლს მოახმაროს. ერთის სიტყვით შემოსავალი ქმრის ხელში უნდა იყოს, გასავალი კი ცოლისა.

აქედგან თავის თავად წარმოებს, პატრონსანო, სიძვე და რძალა, რომ ცოლქმართა მხნეობა მართებთ, მხნეობა თვით გამჩენ ღმერთს დაუდვია კაცის კისერზედ გალათ, ამ მცნებით: „ოთულითა შენითა მოიბოვე და ჭსჭამე პური. გაისარჯენით იმხნევეთ, ნუ დაუშლით ერთმანერთს მხნეობას და თუ ამ გვარათ ცოლქმრის გამჩველობით შემატებულ საქარელს, ოჯახის პატრონი, მეუღლე რიგიანათ (ეკანონიურათ) მოახმარებს თავის სახლს, უეჭველია, რომ ისეთი

ცოლქმარნი ბედნიერნი იქმნებიან. მაგრამ ეს კი უნდა მოვასხე-
ნოთ, რომ თულის სარკვეა უფრო ძნელია, ვიდრე მოგება. და
დღეს ამ ძნელ საქმეს მეუღლის მოვალეობა და დანიშნულება შეი-
ცავს. მას სავსე ცოლი უფრო ჭკვიანი უნდა იყოს და პრაქტიკუ-
ლათ იცნობდეს ცხოვრებას, რომ სახლს სერსიანათ მოახმაროს
საქონელი.

მაგრამ ეს კიდევ არაფერია, იმ მოვალეობას რომ შევადაროთ რომე-
ლნიც უთუოთ უნდა გახსოვდეთ თქვენს. ზითუვის იმედი არ უნდა
გქონდეთ. ნუკადღეს იმას ნუ იფიქრებთ, სიძვე და რძალა, რომ
ჩვენ დიდი ზითუვი მივიღეთ, და ეს ჩვენ ცხოვრებაში გვეუ-
ფაო, რომ არაფერიც არ გავაკეთოთ; ერთის სიტყვით, სიძვე,
თქვენ იმას ნუ იფიქრებთ, რომ ჩემი ცოლის ზითუვი მეუფა
ჩემ სიტყვებში, და რა საჭიროა ჩემთვის მხეობა; მხოლოდ
თქვენ კიდე, რძალა, იმას—რომ მე რას დავდეკო, არც ვიმხე-
ებო და არც რასმეზედ დარღს გავწევო: როგორც შემიძლია ჩემს
ქმარმა ისე კიდე შემიძლია. თქვენ თქვენს ზითუვს უნდა მოუმა-
ტოთ, და არ ზოგიერთ კაცსავით ცოლის ზითუვი გაახნიოთ.

უკანასკნელ მე თქვენს გეტყვით, რომ ცოლქმარობა ღუთი-
საგან არის დაწესებული, ამისგამო უნდა დაიცვათ თავი განდგო-
მილებიდან, დაიცვათ ცოლქმარობის ერთგულება; და ეკედ-
რნუთ უფალსა ღმერთსა, რომ მან მოგანიჭოთ მშვიდობითი ცხოვრ-
ება, დღეთა სიგრძე, სიბედნიე და ურთიერთი სიყვარული, რადგან
ქორწინება ისეთი საღმრთო კავშირით შეკრავს ცოლქმარს, რომ კაცი
მას ვეღარ დაარღვევს. კარგნი იქმნებით, თუ ავნი, ამის შემდეგ
თქვენ ერთად უნდა იცხოვროთ. კეთილიც და ავიც თქვენნი ორთა-
ვესი იქმნება. ამისთვის რომ თქვენ ერთმანერთის თანაშემწენი
ხართ. საღმრთო წერილშიაც ასე სწერია, რომ ადამს ცოლი ღმერთ-
მა იმისთვის მიხცაო, რომ ყველას შემწე ყვანდა სამოთხეშიო, და
იმას კი არაო. ამისა გამო ღმერთმა მას თანაშემწედ მიხცა ცოლი
შეაუღლნა ისინი, და აკურთხა მათინ ისინი და ესლა თქვენს ამ გუ-
-

რათ: აღარძნდით, და განმრავლდით და სუფევდით ქრისტესასა
ზედა, და ამ სიტყვებით მან პირდაპირ გვაჩვენა, რომ ცოლქმრე-
ბის მიზანი არის შეიღიერება, და არა სოცრის გემოვნება (*).

მღწეული დიმიტრი ჯანაყვი.

(*) ეს „დარიგება“ არის ჩემ მიერ წარმოთქმული ქიზიუს, ამალღების
ეკლესიაში, ივლისის 4 რიცხვს, მაშინ, როდესაც უფ. ზაქარია ჯათარიძე
და მ. დ. იოველ ნაცვალღვის ასული ჯვარს-იწერღნენ. — ამ დარიგებამ
ბევრნი აღაპარაკა და ათქმეღინა ჩემ წინააღმღევ: „ღედაკაცი ჩემი ქალღ-
მნები გახღავთღ, როდესაც მსურს, მაშინ გავიხღდი და გადავაღღებღ.“ ავ.

მოდურება მეორე,

მისთვის, რომელ ვინც იგივესადაც ეზურება ცხოველთა, იგი
ცუდი ქრისტიანი არის.

წინანდელი მოდურება თქვენდამი მე დაკასრულე, ძმანო ჩემო
საყუარკუნო, ესრეთის შენიშვნითა: გსურსთ, რომ ცხოველთა თქვენ-
ნი არა ეშინოდესთ და გულისმოდგინედ დაგემორჩილებოდესთ
და გემსახურებოდესთ თქვენ? იუვენით კეთილნი ქრისტიანენი,
ნუ დაივიწყებთ ამას, ძმანო ჩემო! ჭკმძარტი ქრისტიანობრივი
კეთილმსახურება ყოველისათვის სასარგებლოა, იტყვის წმიდა
მოციქული; ვინაოდგან, არათუ მიგვიყვანს ჩვენს საუკუნო ცხოვრები-
სადმი, არამედ ქუჩენიერსა ცხოვრებასაცა ჩვენსა განაგებს ჩვენდა კე-
თილად. იგი მოგუცემს ჩვენს სიმხესა ჩვენს მწუხარებათა და დაკლე-
ბათა შინა, და გვასწავებს წყნარად მოპურებასა, არა მხოლოდ ერთადმი
არამედ ცხოველთადმიცა. უთვალმა სთქუა: „ნეტარ-იუენენ მშვიდნი,
რამეთუ მათ დაიმკვიდრენ ქუჩენა“ (მათ. ე. ე.) ესე იგი სიმშვიდე არა-
თუ ცათა შინა იქმნება მარტო დაჯილდოებულნი ღუთისაგან, არა-
მედ აქაც უთვალნი აკურთხებს მას ქუჩენიერის საქმის წარმატებითა.
სახტიკობა ვითარცა ერთადმი, ეგრეთვე ცხოველთადმი წინააღმდეგი
არის სასარგების სწავლისა. შენიშნეთ, ძმანო, სიტყუანი ჩემნი: „ცუ-
დი არის ის ქრისტიანი, რომელსაცა არა აქუხს შებრალება ცხოველ-

თა“; ამისი ადგილად დაკრძმუნდებით, თუძცა განვიხილავთ მიზეზ-
თა, რომელთათვის გაცი სასტიკად მოეპყრობა ცხოველთა, ამისი
მიზეზნი არიან მრავალნი, ჩუწნი მივაქციოთ ყურადღება უძთავრეს-
თადმი.

თქუწნი, უეჭველად, შენიძნავდით, ძმანო ჩემნო, რომელ უძე-
ტეს ყოველთა სჯაბნიან ანუ შეურაცხყოფენ მოძუძაკე საქონელთა,
ქირით მოძაკნი. რადსათვის? ამისთვის რომ იგინი არიან მოძაკნი
და საქონელი არ არის ძათი საკუთრება, ამისთვის იგინი ძათათვის არ-
არის ძვირძფასი. უფაღი იტყვის,, ძწყემსი, რომლისაცა ცხოვარნი არა
თვისნი არიან, არ დაქებს ცხოვართა, ამისთვის რომ სასყიდლით
დადგინებულნი არის“ (ილან. ი. იბ, იგ). გარნა ვატროსან არსა ესე?
ძართლად უნდა ესე მოვექცეთ? ცუდი ქრისტიანე არის ის მოძა,
რომელიცა არა ზოგავს ვატრონის კეთილსა; ვინაძღვან თვთ უკა-
ნასკნელი განონი ვატროსნებისა და სიძართლისა იტყვის ესრეთ:“
ყოველი რომელი გინდეს თქუწნი რათა გიყონ გაცთა, ეგრეცა თქუწნი-
ჭყავით ძათდა მიძართ.“ (ძათ. ზ. იბ). შენ გსურს, რომ ვატრონ-
ძა შენ არა შეგაწუხოს, და იყოს ძართალი შენდაძმი? შეინახე უკუწნი
ძისი კეთილი შენზედ დაწმუნებულნი. სწავლა ქრისტე ძაცხოვრისა
მოითხოვს ჩუწნიგან უძეტეს კეთილსა: „შეიყვარე მოყუწასი შენი
ვითარცა თავი თვისი“ იტყვის უფაღი. ძაძაძსადაძმე დაათვასე ძისი
კეთილი ვითარცა საკუთარი. და ამის უძეტეს მოითხოვს ჩუწნიგან
ძაცხოვარი: „და რომელი წარგიქცევდეს შენ ძილიონ ერთ, მივ-
ლე ძისთანა რრიცა“ (ძათ. ე. ძა.) ესე იგი გაუკეთე სსუათა ნამეტა-
ნი, რომელსაცა მოითხოვენ შენგან. ძაძაძსადაძმე, თუძცა ვატრონძა
ანუ ძასძინძელძა ჩავაბარა შენ თვისნი ცხოველნი, იზრუნვე ძათათვის
კიდევ უძეტესად შენის საკუთარის ცხოველისა. იტყვით: ვატრონ-
ნი თვთ არიან ბრალეულნი, რომელ განათვიცხებენ თვისთა მოძაკ-
თა ცუდის მოქცევითა, უბატოეობითა და შეიწროეობითა. ძათ ჭყავთ
მოძაკნი შავი ხოლციითა, მიზეზს უკრებენ ყოველსა უძრალ საქმესა
შინა. ვითარ უნდა მოვითხოვოთ მოძაკთაგან, რომ შეიბრალონ

ცხოველი, როდესაც მათდამი არა მოწყალე და შემზრალე არიან
პატრონნი? ესე, სამწყურად, ხშირად, მართალი საჩივარია. გამწა-
რებული მონა ხანდისხან ვერ ეტყვის პირდაპირ პატრონსა საჩივა-
რსა, მაგრამ პატრონის წილ აუხრულებს თვსსა ბოროტსა მის
საქონელთა. არა იცის რა თვთ მოთქრება, მას არა სურს. ანუ
არ შეუძლიან რომ უჩვენონ იგი ცხოველთა. გარნა შეუწყნარებე-
ლი მუშაკი არ შეიძლება გამართლდეს სასჯელითა სახარების სიმართ-
ლისათა, განსაკუთრებით აწმდგომს დროში. ახლა არა არის ის
მონება, რომელიცა იყო ერთადმი ძველს დროებაშიდ, მაგალითებრ
მოციქულების დროს.

აწ ყოველი მუშაკი თავისუფალი არის დასტოვოს მასშინძელი ანუ
პატრონი, რომელიცა არა მართლად ექცევა მას და, საუბედურეთ
აწ ნამეტნავად ისმის საჩივარი მოსამსახურის უპატიოებასა და სი-
ზარმაცესა ზედა, ვინემდის პატრონების სიფიცხლეზედ. გარნა თუძ-
ცა რომელიმე პირება დაიჭერს მუშაკთა ფიცხელ პატრონებთან
მამინაც არ შეუძლიანთ გამართლება ცხოველთა ფიცხლად მოპურ-
ბისათვს. რადსათვს? ამისთვს რომელიღი თანამდებარის შესრუ-
ლას ყოველს შემთხვევაში ყოველივე საქმე თვსი სინიდისისაებრ.
პატრონის წინ ვერ გაბედავს მისი საქონლის ტანჯვასა; სინიდი-
სისაებრ იგი უნდა ექცეოდეს წყნარად ცხოველთა მამინაც, როდესაც
არ უყურებს მას პატრონი. წმიდა მოციქული აძლევს მომუშავეთა ეს-
რეთსა დაწიგებასა: “ მონანი ერხდით სოცრეელთა უფალთა თქუწნთა,
შიშით და ძრწოლთ, სიწრფობითა გულისა თქუწნისათა, ვითარ-
ცა ქრისტესა. ნუ თვალთა წინაშე თვალდებით მონებად, ვითარ-
ცა კაცთამომთმენი, არამედ ვითარცა მონანი ქრისტესნი, ჭყოფდით
ნებასა ღმრთისასა გულისათა (ეფეს. ვ. ე. ვ.).

სოლო ნება ღმრთისა მოითხოვს, რათამცა ჩუწნ არ მივაგებ-
დეთ ბოროტსა ბოროტისათვს, არამედ მივაქცევდეთ კეთილსა
ბოროტისათვს (მათ. ე. მგ, მზე). ვითარ შიშედ სცოდვენ წინა-
აღმდეგ ნებისა ღმრთისა ის მოსამსახურენი, რომელნიცა სტანჯვენ
ცხოველთა მისთვს რომ პატრონნი აწუხებენ მათ!

უკეთესად მოექცევიან ცხოველთა თუთ პატრონები? ხანდისხან უკეთესად პატრონთა — გაჩნა არა ყოველთვს. ერთი საზოგადოდ თუთ უქმონენ სძირად თავისათავს ბოროტსა; არ უფრთხილდებიან თვსსა საკუთარსა საქონელსა, როგორათაც არ უფრთხილდებიან თვსს ტანის სიმრთელესა, თვსს პატრონებსა, თვსს შრომის კაპეიკსა მოვრალობისათვს.

რად ატანჯვინებს პატრონსა და აწვალებინებს თვსთა ცხოველთა? უმეტესად, ყოვლისა გაუფრთხილებელი ნამეტანი სურვილი ნამოვარისა, სძირად სიზარმაცე, დაუდევნელობა, უაზრობა, ხანდისხან გულამხულობა, განუსჯელობა, უმეტრება, ხეტობა და უგონობელობა გულისა. ვითარცა სედავთ, ძმანო ჩემო, ყოველი ესემიზეზნი არა კეთილნი არიან, არა გასამართლებელნი, არამედ დასასჯელნი ქრისტიანისა. მისდეკ რა შენ მოგებსა და აყრი შენ ცხენზედ სიმძიმესა, რომელიცა აღემატება მის ღონესა. შენ გგონია ნამეტანი იმუძაო? ესრეთი რჩევას სძირად არ აღსრულდების: საწყალი ცხოველი გამოსული თვსი ღონისაგან სძირად მოკუდება. შენი ნამოვრობის სიყვარული დაისჯება სასტიკად, შენ დაჭკარგავ იმ ცხოვრების საშუალებასა, რასაცა მოგიტანდა შრომა კეთილის ცხოველისა.

თუ გინდა იყოს შენებრ; წარმოვიდგინოთ, რომ შენ ძაშინ მოიგე, როდესაც დაჭკარგე ცხოველი, და მოგება აღემატების შენი ცხენის თასსა; მაგრამ შენ ძაინც არა ხარ მართალი: ყოველი ცხოველი ძალა, მგონობელი ცხოვრებისა, ძვიროფასად ღირს, ვინემდის რომელიმე დროებითი სარგებლობა შენი; ვერ მოაბრუნებ შენ სიცოცხლესა მკუდარი ცხოველისასა და ვერცა შექმნი ძას ახლად, ხოლო თუელი შენი, დემეტმან იცის, წავა თუ არა კეთილ საქმეზედ.

არ შეიძლება ხანდისხან, რომ არ გაიკვიროს დაბრმაკებულის გონების სიზარმაცე და სულის დამარღვეველი დაუდევნელობა მზრდავთა. ზოგნი დააყრიან მრავალს მძიმეს ცხოველთა ზედა; შე-

კალს ღრძა ტალახსა შინა, ცხენი გამოდის თავის ღონისაგან და ილა-
ლებს რა სიმძიმითა, — ხოლო იგი უძრწვალად სტეპს მას. და მოს-
მარება საქმისა ადვილია და უკანასკნელი: ნუ დაზარმაცდები რამო-
დენიმე სიმძიმის გადმოღებისათვის, დასვენე დალაღული ცხოვე-
ლი, და დაწმუნდები რომ საქმე წავა უძჯობესად.

ნუ იზარმაცებ შენც, თუმცა გხურს რომელ შენგან მართველი ცხო-
ველიცა გემსახურებოდეს ბეჭითად. ეს დაუდევნელობა არა ქრის-
ტიანობრივი საქმე არის.

შენ გიუგარს შენებრ დადებს, იკვესნი ოჯახობასა შინა და თვსს ამსა-
ნაკებთან ჯავრობ და ესრეთს ჯახრს ცდილობ გამოახინო ცხოვე-
ლთადმიცა? გარნა, მეგობარო ჩემო ჯახრი საქმე არ არის კარგი
და არც საქებარი არის. შენ გაიგონე, გგონებ სიმტკიცესა ზედ
სასიათისასა, რომელსაცა აქებენ ერნი. გარნა ესე-არა ჯახრი არის.
სიმტკიცე ნებისა მამინ არის კარგი, ოდესაც შენ არაოდეს არ გა-
სტვლი სიმართლეს სიტყუებედ. ხოლო ჯახრი არის ნიშანი მხო-
ლოდ შენი ღუთის წინააღმდეგის თავის მოუვარებისა, შენ დგებარ
შენ აზრზედ არა მისთვის რომ იგი მართალია, არამედ შენ ეგრეთ
გხურს. ესე არა ქრისტიანობრივი კეთილი არის გარნა მხოლოდ
განშორება ავასაკური. არა კეთილი არის ჯახრობა კაცისადმი, ცუ-
დი არის ცხოველთადმიცა. მრავალი ნაწილი ცხოველთა დაქვარგ-
ვენ თვს ზნებსა შენი ჯახრობისაგან.

არა არის კვკი, რომელ კაცი გონიერი მცოდნე და კეთილი
გულისა, არ დაუწყებს სასტიკად მოქტევასა ცხოველთა. ტანჯვას ანუ
წვალება ყოვლისა ცხოველსა, და განსაკუთრებით მუძაკთა ცხოველთა
ამსილებს კაცსა შინა უგნურებასა, უცოდინარობას თუთ უკანასკნელ-
თა ცნობათა სიმართლისა და კეთილისათა და ნამეტანს გულის
სილაღებს (ანუ სისძულესა.) უძრწვალად ცხოველთა ტემას მისთვის,
რომელ იგი ჰასუხს გერ გვადლებს და მისთვის რომ ჩუწნ უძჯო-
ბენი ვართ მათ ზედა: ამას არ მოიწონებს თუთ განუნათლებელი
სინიდისი. ტემა ცხოველისა მხოლოდ მათი უვირილისა და სუნემისა

ჩუქნი სიამოვნებისათვის; არის მისი ნიშანი, რომელ კაცს აქვს მხე-
ცური ხული. გარნა არა შებრალებს ცხოველთა, რომელნიცა შრო-
მითა თვისითა გზრდის შენ და ყოველსა შენსა ოჯახობასა: ეს უძე-
ტესია უხინდობაზედ! ხოლო ოდეს გაიფიქრებ, რომელ ესე
ხშირად არის, ვერც კი გაიგებ, ვითარ აიხსნება ეს გულის სილს-
ლე და ფიცხელობა, რომელიცა მოჭკლავს კაცსა შინა ყოველსა ბრ-
წყინვალე აზრსა და თითქმის ნიჭსაცა, რათა იფიქროს მასზედა,
თუ რასა იქმს იგი.... ამბობენ: „სიღარიბე და სიგლახე დააბრძა-
ვებენ კაცსა შინა მსჯელობასა და განათვინებენ გულსა. მძიმე არის
წილი ღარიბისა, მაგრამ მძიმე არის წილი მისი მოხამსახურე
ცხოველისაცა, არა იცის ალერსიანი სიტყვა ღარიბობით დევნულ-
მა კაცმან; არ უჩვენებს იგი მოფერებასა ყოველსა ცხოველსაცა.
უბღკრს სახლსა —, რომელთაცა ეშინის, სტემს უბრალო ცხოველთა
მათთა. სიღარიბეც და საჭიროებაც, ვაება და მწუხარება; ძრავალი
რა ქენით ქუჭყანასა ზედა! რადენი ური ოხრავს თქუჭნს წვა-
ლებასა ქუჭყე! რადენი ცხელი ცრემლი დაღვრილი არს დასაბა-
მიდგან ქუჭყნისა! .. მხოლოდ სასიკვდილე უბედურება არის, რომ-
დენაც ტირილის ძალა მიხდილი გვაქვს! გრილდება, ხმება გული,
ბრძაკდება და მუნჯდება გონება. ამისთვის უფალი ჩუქნი მოწყალე
თავსადებს მწუხარე ღარიბთათვის. „მოკვდით ამბობს იგი, ჩემდა
ყოველნი მამუქრალნი და ტვრთმძიმენი, და მე განვისვენო. აღი-
ღეთ უღელი ჩემი თქუჭნ ზედა, და ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ შვიდ
გარ და მდაბალ გულათა, და ჭბოვით განსვენება ხულთა თქუჭნ-
თა“ (მათ. ია. კჭ. ვთ). უფალმან თვით ზიდა ჭუჭარი სიღარიბისა
ბაგისაგან სათლავამდინ და გვიჩვენა ჩუქნ მაგალითი, თუ ვითარ
უნდა ვხდლოთ საჭიროებასა და სიღარიბესა. უნდა ვიუჩნეთ წყნარნი
და მშვიდნი გულათა, ვითარცა უფალი, რათამცა თვით საჭიროება-
სა შუა ვიუვნეთ მოსვენებული ხულთათა. არაკმაყოფილება, სიბო-
როტე, შური, ცუდი უძვერი სიტყვა შეაწუხებენ, რა ხულსა ჩუქნ-
სა ნამეტნავად და გვაუღონოებენ ჩუქნ ვინემდის საჭიროება. მა-

შინ ჩუჭნ ან შეგვიძლიან აზრისათ მოვიფიქროთ, თუ რა უნდა ვქმნათ განთავისუფლებისათვის გაჭირვების შეწუხებისაგან. ხოლო ღონე მიხდინი სხეულნი ჩუჭნ უარს-გვიყოფენ ჩუჭნს მსახურებასა ზედა. წინააღმდეგ, სიმშვიდე სულისა გაჭირვებასა შინა, კრძალვით დამორჩილება ნებისა ღმრთისა, ჩუჭნზედ მზრუნველისა, სასოება ღმრთისა შეწევნაზედ, აძლევენ სულსა განსვენებასა, აღადგენენ და განადვილებენ ჩუჭნს დასუსტებულს ღონესა, და მოგვცემენ ჩუჭნს შეძლებასა, რათა ვსძლოთ თვით მწკელსა გრძნობასა საჭიროებისა და წუხილისასა. მრავალ-ბოროტებას იმოქმედებას გაჭირვება, მაგრამ, მაშინ როდესაც ერნი სულ-მოკლედ, დაემორჩილებიან მის მოქმედებასა. წინააღმდეგ, რაოდენი აღიზარდნენ დიდნი და კეთილნი ერნი თვით საჭიროებასა და მოკლებასა შინა. სშირად უფალი დაამდაბლებს და განამდიდრებს,, (ა. მეფ.ია,ზ.) ესე იგი ჩუჭნნი სიღარიბე ანუ სიმდიდრე სშირად მოხდება ღმრთისა-ნებისაგან, გარნა სიღარიბე, როგორცათაც სიმდიდრე რომელთაძე წარწყმედს, ხოლო სხუათა აცხოვრებს. ეს დამოკიდებულთა კაცზედ ერთი დაწუნარდება, ხოლო მეორე განთავისუფლება სიღარიბისაგან. ერთსა სიმდიდრე გარდააქცევს დიდ მოწყალეთ, ხოლო სხუათა უხულო კერზად, რომელიცა ითხოვს, რომ მას ყოველნი თაყვანს-სცემდენ. ესრეთნი აჩიან ერნი უკვე სიმდიდრესა და სიღარიბესა შინა და ცხოველებთადმიცა. ერთი სცემს უბრალო პირუტყვსა, მხოლოდ მისთვის რომ მას აწუხებს საჭიროება; ხოლო მეორე, ხედავს რა ღარიბად დატყუებულსა თავსა თვისსა ყოველთაგან, განუყოფს თვის ვაებასა ცხოველთა, მის მზრდელთა. განა ან გიბილავსთ, თქუჭნ, ძმანო, ღარიბნი რომელნიცა წყნარად ეპყრობიან ცხოველთა, და მდიდარნი მწკალბელნი უბრალო პირუტყვთა? მაშასადამე არა შეიძლება გამართლება ცხოველთა ტანჯვითა სიღარიბისა-გამო პატრონთა. განსჭკრიტეთ შთახედეთ, უძწყალონო თქუჭნს სინიდიხსა და გულისა შინა, და თქუჭნ დანახავთ, რომელ თქუჭნნი ბრალი მას შინა აჩის, რომ თქუჭნ არაოდეს არ გიფიქრიათ მასზედ, თუ

რად ჰატოდა და მართლაც ღმერთის წინაშე; არადებს არ განგი-
ზრასავთ მას ზედა, რომელ ცხოველნიცა ღმერთის ქმნილებანი
არიან, რეგორათაც თქუენ, ისინიცა გრძნობენ ტვივილსა და წვა-
ლბენ თქუენი ცემისაგან; წმიდა ხარწმუნობასა ქრისტესსა არა-
დებს არ მოუწონებია სასტიკობა, — წინააღმდეგ, ყოველთხს გვამ-
ცნებს ჩუენ სიმძვიდესა და შეწყალებასა, რადცა ნიშნავს, რომელ
თქუენ ცუდნი ქრისტისანი ხართ.

დაისხონეთ, ძმანო, ხიტყვანი უფლისანი: „ნეტარ-იუენენ
მოწყალები, რამეთუ იგინი შეიწყალებენ“. ნეტარ-იუენენ მოწყალე-
ნი არა მხოლოდ კაცთა, არამედ ცხოველთაცა. ვინადგან თქმულ-
არს, ნეტარ-არს რომელიცა ცხოველსაცა შეიბრალებს. მამასადაც
არა იქმნება შეწყალება უფლისაგან გულთუცხელთა.

მოთარგ. რუს. დარისზან დამბაშიძე.

მოძღვრება.

— სიღნაღის უეზდის სოფლების ახლად აღმოჩენულთა მამასახლისთა და მსაჯულთადმი, შემდგომად მიტყემისა მათდა თანამდებობის ნიშნებისა (*).

პატრიარქულნი მამასახლისნი და სოფლის მსაჯულნი!

თქუენ კარგათ იცით, რომელ საუჭარკელი მამული ჩუენის სახელმწიფოებასა არის დიდათ ვრცელი, და ამისთვის მოითხოვს იგი მრავალთა თანამდებობის პირთა. თუთ უკეთილმსახურებსა ხელმწიფე იმპერატორმა დაინახა საჭიროდ აღმოჩენეს თქუენი, ახლად აღმოჩენულნი კაცნი, და მმართველობამ მოგანდოთ თქუენს რული დაწმუხება, რადგანაც სართ აღმოჩენულნი სურვილისა მებრ თანამოძმეთა თქუენთა წილხდომითა მამასახლისებად და სოფლის მსაჯულებად. ამისგამო უნდა იუენეთ საწმუხნო და მართალნი თანამშრომელნი ყოველსავე შესახებ თქუენდა საქმეშია; უნდა ყოვლის მეტადინეობით აღმოჩინოთ გულისმოდგინე და პირსუთნებელი სამსახური თქუენი; განსჯიდეთ ყოველსა საქმე-

(*) თქმული ს. ქოდალოზ, 9-ს ივლისს. 1866 წ.

სა სიძარტლით, და მოკვალეობისა-მებრ თქუწნისა მისტემდეთ
თუთოეულსა კაცსა კმაყოფილებასა, და უმეტეს ყოველისა გაქუნდესთ
შეწინალება დასაგრულის მსარისა, ქვრივთა და ობოლთა. თქუწნ
ყოველთა უწინაბრეს ყოველთა ამისა წარმოგიტყუამსთ ფიცთ, რომ-
ლითაცა მოგენდოთ სახლი ესე თანამდებობა; იმ ფიცში თქუწნ
უარს-ტყუავით ყოველივე სჯულის წინააღმდეგობითი ქტევას: თქუწნ
დროიდგან ფიცის აღთქმისა შეიქმნენით კაცნი ლუთის-მოძიშნი,
სიტყვისა-მებრ სადმოთო წერილისა, კაცნი მართალნი, რომელთაცა
უნდა გძულდეთ ამხარტავანება, — კაცნი, რათამცა ჭსჯიდეთ ერსა, —
შეუძციროთ საქმე მმართველობასა და შეეწყოდეთ მას (გამოსკლას.
ილ, კ, კბ). თქუწნზედ ჭსძევს სადმოთო მოკვალეობა, რათამცა
უზაკველათ განატაროთ თანამდებობა თქუწნი და აღასრულოთ
კეთილი სურვილი მამა მონარხისა, სასარგებლოდ მამულისა, დააკმა-
ყოფილოთ საზოგადო მოლოდება, და დაიცვათ სახალხო კეთილ-
დღეობა.

წინა-პარხნი ჩუწნნი, ძენი საქარტუწლოხანი დროდგან მიღე-
ბისა ქრისტეს საწმუნოებისა თუმცა მოკვალ-ჯერ შთაცვიკდებოდ-
ნენ სხუა და სხუა გვარსა მწუხარებაშია, მტერთაგან აოხრდებოდნენ,
ხედავდნენ საყვარელთა თუხთა ტანჯულად თავიანთ თვალ-წინაშე, —
მაგრამ მამინაც არ შეშინდებოდნენ, როგორც მოხარნი ქრისტესნი
და მართლისა საწმუნოების მოქენეობითა იგინი გამოჩნდებოდნენ
მძლეკვლად მტერთა, დიდის შრომითა, ერთ-გულუბითა და კეთილის-
სამსახურითა მოკვალ-ჯერ დაიცვავენ კეთილ-დღეობასა ერთ-მემს-
მულეთა თუხთასა. ხოლო თქუწნ, კაცნო, აღმოჩეულნო საზოგა-
დოებისაგან! აწინდელს მეუდროდ ხალხთ ცხოვრებაშია, მოვარკველ-
ბასა ქუწმე ყოველად-მოწყალისა ხელმწიფისა, უფრო არა გმართვე-
თა დაიცვათ შიში ლუთისა და მართალი საწმუნოება?

აწ მოძილოცავს თქუწნთუხ ნიშანი ეგო, რომელიც მიიღეთ
თქუწნ დღეს თუთ უზირატესის გუბერნიის მმართველისაგან თანა-
დასწრებითა წარჩინებულთა პირთათა. ეს არის ნიშანი თქუწნის

პატრიარქად ქცევისა და სიმაჩთლით სამსახურისა. თუ თქუწნ კეთილად განატარებთ თანამდებობასა თქუწნსა და განამაჩთლებთ მონღობილსა თქუწნსუდ მოლოდებსა, მაშინ უეჭველად მიიღებთ თვს დროსა უმეტესსა ჟილდოსა და დაშთებით სამაჩდისოდ მმარტებლობის უურადლებშია; და ნიშანიცა ეკე მოცემული თქუნდა თქუწნ მიერეკე იქმნების ნაყოფის გამოდლებელი, კეთილწარმმარტებელი და დამაგურგურებელი ხალხთა კეთილადგომარტობისა; წინააღმდეგ შემთხვევაში, უკეთუ აჩ განამაჩთლებთ მმარტებლობის და ხალხის მოლოდებსა, მაშინ უკანონოს და წინააღმდეგ სინიდის ქცევისათვს, აგებებათ ახლადმოცემული ნიშნები და დაკარგავთ თქუწნთა თანამდებობათა, მასთანავე დაკარგავთ იმ უდიდეს დირსებასა და პატრიარქსა, რამელიც მოგენიჭათ თქუწნ ამ თქუწნი ახალი თანამდებობისაგან.

უკანასკნელ გვედროთ დმერთსა, რათამცა იყოს განმადლიერებელად უძლურებისა ჩუწნისა და მადლი და გურთხევა მისი იყოს სამაჩდისოდ თქუწნსუდა! ამინ.

იღუმენი გ რ ი გ რ ი (დადიანი).

მოკვლეობისათვის დედათა აღზრდად შვილთა
თვსთა საკუთარის რძითა (*).

„ და თქუა სარკა: საცინელაჲ მუჲ უფალმან, რამეთუ
ვიხმცა ესმას, ჩემთანა უხაროდის და თქუა, ვინ მიუ-
თხრას ახარამს, ვითარმედ აწლებს ერძასა სარკა, რამე-
თუ ვშეკ მუ სიბერესა ჩემსა. და აღმჩნდა ერძა და
განეყენა სძესა და ქმნა ახარამ სერი დიდი, რომელსა
დღესა სძესა განეყენა ისაკ მუ მისი“ (21. თ. დაბ.
6—8).

„ აწლებს ერძასა სარკა.“ უნაყოფიერებისა განსწინადამ
ღმერთისა მიანიჭა სარკასა უხვი რძე მკერდში. აქედამ იხსავლენ
ყოველთა დედათა, რომელნი იგინი თანამდებარნიან, რათა ზრდი-
დენ შვილთა თვსთა საკუთარის რძითა. და არა სხუა ვინმე უბრა-
ლო დედაკაცის—ძიძითა. ეს მოკვლეობა დასდრება მათ ზედა ღმე-
რთმან და ბუნებადმან, რომლისგანცა მიიღეს მათ მუძუ, ვითარცა
რომელიმე ჭურჭელი აღსავსე, რათა აღზარდონ ნაშობნი თვსნი.

ცოდნება არის იმა დედათათვის, რომელნიც უმიზეზოდ აძლევენ
შვილთა თვსთა ძიძებსა და თვთონ ვი არ უნდათ, რომ მიიღონ
შრომა და გაზარდონ. რომ ეს ცოდვა-ა ჩუქნი მისთვის ვამბობთ,
რომ აქედამ წარმოხდება დიდი ვნება: ჩხვილი, რომელიც იზრდება
არა თავის დედის, არამედ რომელიმე უბრალო დედაკაცის რძით,
იქმნება სუსტი ტანიასიმრთელით, სიცოცხლე მისი იქმნება მოკლე
ჟამიერი, მისთვის რომელ სხვს რძე არ არის მარგები ემაწვილისა-

(*) გამოკრებ. ქმნულებისაგან წმიდისა დიმიტრი როსტოველ
მიტროპოლიტისა.

თვს ისრე, როგორც თავის დედისა. წინააღმდეგ, ჩვილი აღზრდილი თავის საკუთრის დედის რძით იქმნება მრთელი, და ოდესცა გაიზრდება იქმნება ძლიერი სხეულით და ამას გარდა გულმასხვილიანი. ესრეთ ამტკიცებენ ბუნების გამომეძიებლები (1). ჩვილი ძლიერი ძიძგის ძიძგის რძით სწორედ სენსა, ცუდსა-ზნესა და ჩუჭულებსა მათსა და, რასაკვირველია, ჩვილი გაზრდილი მით არ იქმნება კეთილი. თუ ძიძა მრისხანეს, სიბრძნით სავსეს, მაცთურის, ეგრეთ იქმნება ისიც, ვისაც ის თავის ძიძგითი ზრდის. თუ ძიძა გართულია სიმთვრალეში, უხრცხლად, ავსრცხლად, ეგრეთ იქმნება ჭკუმაჩრტად გაზრდილი მისი, ოდესცა მოვა ის ჭასაკში. უძაწვილი, რომელიც არ არის გაზრდილი საკუთარის დედის რძითა, ოდესცა მოვა ის ჭასაკში, უჭკუელია, არ იქმნება მას ეგრეთ სიყვარული დედისა, როგორც აქუსთ გაზრდილთა საკუთარის დედის რძითა. 2) ხოლო შვილი, რომელთაც ძლიერ ცოტა სიყვარული აქუსთ დედისა, კიდევაც ძლიერ ცოტა ჰატივის ტემას აძლევენ მას.

(1) პლინ. წიგ. 80 თავი 9.

(2) მართალია, ამას გვიმტკიცებს ჩუჭნ ფაქტი, რომელსაცა ხშირად ვხედავთ. მივხედოთ, როგორ გახშირებულია ეხლანდელს დროში ძიძგობა და ზამდენი არიან შვილები, რომელთაც ძიძგასთან უფრო მიდრეკილება და სიყვარული აქუსთ, ვინემდი დედისადმი. ცხადი მიზეზია, რომ ამაში ბ. დედები არიან დამნაშავე, რომელნიც თვითონ კი არ კადრულობენ, რომ გაზარდონ თავიანთი შვილები საკუთარის რძით და ბოლოს კი იძახიან: „ჩემი შვილი ურჩია, ჩემ შვილს არ უყვარ-ვარ“. ამით სხვებსაც აძულებენ თავიანთ შვილებსა, გონიათ მართლა თუ შვილია ამაში დამნაშავე. კარგი არ იქმნებოდა, ჩემო დედაო, რომ თვითონ მიგელო შრომა და გაგეზარდა შენი შვილი, თუ გინდოდა, რომ ჰქონ-იყო მას სრული შენი სიყვარული?

შენიშ: მთარგმნელისაგან.

სიწესკვილი არ არის შეძლებ აძინა იმა დედათათვს, რომელ-
ნიც არა ზრდიან თავიანთ შვილებსა საკუთრის რძით!

შესჯდეთ მაინც, დედანო, პირუტყვთა, აიღეთ რომელიც გინ-
დათ, არც ერთი იმათგანი არ აძლევს სხვას თავიანთ შვილებსა
გასაზრდელათა, არამედ რომელმანც შვა ის ზრდის საკუთარის
რძით. ხოლო ნათესავი კაცთა, რომელიც დგას პირუტყვსედ ზე-
ვით და არს გვირგვინი ყოველთა ქმნულებათა, შთების გაზრდე-
ლი თავიანთი საკუთარის დედათაგან, მაგრამ მიზეზი რა არის
აძინი, კაცმა რა იცოდეს!..

იონა გაწეკელია.

რადღენიმე სიტყუა საქართველოს სამღუდელთა-
ების მდგომარეობასედ.

„უტუჲ იქმენ ბაგენი მზაკუარნი, რომელ-
ნი იტყვიან მართლისა მის ზედა უსჯუ-
ლთაგანსა ამზარტავანებითა და შეურაცხე-
ბითა“.

მიექცეს სადმობა მისი თავსა მისსა და სიტ-
რუკე მისი თხემსა მისსა ზედა დაუხდეს“
(ფსალმ. დავათ. 30, 18. 7, 18).

უ. იოსელიანი, საქებელითა მზრუნველობითა მსწრაფლად
განგრძელებისათვს წერა-ვითვისა საქართველოს გლეხ-კაცების შვილე-
ბში, ეძიებს რა მიზეზსა დაუფენებისა მისისასა, აჩენს მას (მიზეზ-
სა) დაუდევნელობასა, სიხარბესა, კეტხლის-მოყუარებასა და უმეტრ-
ებასა, ანუ სიბრყველსა შინა მღუდელთასა. აღუკვებული ამა დაბა-

ლთა მიდრეკილებათაგან მღუდელთა, იგი აჩაბთუ იშურებებს ფრქუშ-
ვასა მათ ზედა, უხვითა ხელითა, კიტხევისასა და დანთხევისასა ნა-
ღველასასა, აჩამედ აწცაღათუ თავისუფალ ჭყორებს მათ ყვედრებისა-
გან სიკუდილისა შემდგომ და საფლავსა მათსა შენეწყვისაგან.

გამოკვსწეროთ რაკდენიმე ადგილი მისის თხზულებისა, რომ-
ელთადა შინა უმეტეს მკუჭთრად გამოთქმულ-აჩიან საფუძრულნი
მისის ჭურჭელისანი.

მიაქცევს რა ქართულსებისადმი ხმასა მკვირცხლად განვრცელე-
ბადისა განათლებისასა: „გაიღვიძეთ, ქართულსებო, გათენდა, კმაწა
ამდენი ძილი, ხედავთ ყველანი ადგენ და საქმობენ „გულ-მტკვნე-
ული ავტორი იტყვს:“ დასუსტებულმა და ღონე-მისდილმა ქარ-
თულსებმა ისრეთ ღრმა ძილს მიეცნენა (1), რომ ეხლაც ძლივს
გამოასილეს თუალები და არ იციან: სით გადადგან ფეხი და რომ-
ელ გზაზე გაიარონ. ვინ არის მოვალე რომ აჩვენოს მათ ჭეშმა-
რითი გზა განათლებისა, აღუხილავს თუალები უმეტრებისაგან და
მარად წინაუძღოდეს? ეს მოვალეობა არის უფრო მღულებისა და
არა სხვას ვინმე. ამას მოითხოვს მათგან, ზიკდაზირ, ყოველის
უმიზეზოდ, მათი თანამდებობა, მათი მოვალეობა. მათ ეუბნება მს-
ცხოვარი:“ თქუშნ სართ მარჩილი ქუშყანისანი; უკეთუ მარჩილი
იგი განქარდეს, რაფთამე დაიმარჩილავს? კიდევ: თქუშნ სართ ნა-
თელნი სოფლისანი. მღუდლები ყველა თანამდებობის კაცზედ უფ-
რო ახლო არიან ხალხზედ და ყოველზედ უფრო გაკლენა და
ზედ მოქმედება აქუხთ მათზედა. მათ ყოველთვს უფრო უჯე-

(1) ხომ არ კოჭლობს ღრამმატიკა? ვნებითი ზმნა-ვიღვიძებ- ქუშმ-
ღებარესა, ანუ არსებითსახელსა ითხოვს წრფელობითითა და არა მოთხრო-
ბითითა ბრუნვითა. ჯერ იყო თქმად: „ქართულსები მიეცნენ,“ და არა
„ქართულსებმა მიეცნენ ძილსა.“

რებს და ერწმუნება მდაბალი (1) ხალხი ვიდრე ესსუ ვისმეს; კინადგან ივინი სულიერნი მოძღუარნი არიან.“ მაგრამ“ მღუდლებიო“ დაჰსძინებს ავტორი“ წირვა-ლოცვას არ აგდებენ, უნათლავათ და უზიარებლად არაკის ჰკუევენ და სხუას არას უგდებენ ყუარს, მაშინ როდესაც მღუდლის თანამდებობა განიყოფება ოთხ უმთავრეს ნაწილად: ა, ხალხის სწავლება. ბ, წმიდათ ცხოვრება; გ, საიდუმლოების აღსრულება, დ, ლოცუა ხალხისათვის. აქედან ჰსჩანს, რომ ერძების აღსრდა, ანუ საზოგადოდ ხალხის სწავლება ვალი არის მღუდლებისა.

საშუალობად ამა მოვალეობის აღსრულებისა უ. იოსელიანი უჩუქნებს მღუდელთა სასოფლო სასწავლებლების (ანუ შკოლების) გახსნასა და შეჩასვასა მათ შინა მოსწავლეთასა თხსითა სათვისითა, და აქვე, თითქო წინათ ჰგოდნობს სიძნელესა ამა თხსგან ნაჩუქნებისა საშუალობისასა, და ამისთვის შთაუდებს მღუდელთა ჰიარსა შინა საწინააღმდეგოსა ჰასუხსა: „ეს მთავრობის საქმე არის. ჩუქნ ამის ან თავი სადა გვაქუეს და ან შეძლება“. ამ წინააღმდეგ სიტუაცობასუდ თუთვე უზახუხებს მათ: „რომ ეს თქუქნი საქმეა და თქუქნი ვალია, ამასუდ ეჭვიც არ არის და, გგონებ, ვერც იტუვით სირცხვილით ვარს (2).“

შემდგომ დართავს რა: „ქრთამი თუ არ მოგცათ გაცმა, ისთუ არათუარს გააკეთებთ,“-განაგრძობს: „ბეკრნი იზრებიან საქართუქლლოში ისრეთნი მდიდარნი მღუდელნი, რომელთაც არათუ უბ-

(1) აქა ჰსჩანს უცოდინრობა ენისა: „მდაბალი“ ნიშნავს მდაბალსა, მშვიდსა, წყნარსა; ხოლო დაბალი უმცირესსა ტანით ანუ ღირსებით თხსის მზგავსის, ანუ ერთ ნათესავის ჰირისა, ანუ ნივთისასა. აქ საჭირო იყო თქმად: „დაბალი“ და არა „მდაბალი“.

(2) დასახიჩრებულია ლექსი. ლექსი „უარი“ იწყების ასოჯთა უ. და არა ასოჯთა ვ. აქ ხმარებულია პირუტლის საწაცვლოდ უკანასკნელი და ამის გამო ლექსს მიუღია ახალი, არა საჭირო, უშესაბამო, მკუახე მბგერავი გამოთქმა.

რალე შეკლები გამართეს შეუძლავანთ, არამედ თუთ ყმწვილებსაც“ (უთუოდ შეკლებში მოწკვლებსა)“ შეინახვენ თავიანთ ხარჯებზედ!“ მაგრამ “ ღაღადჭყოფს იოსელიანი: “ ვაი გა უ მ ა ძ ლ რ ე ბ ა ვ ; მ ა ძ რ ნ ი ს თ ა ყ უ ა ნ ი ს მ ც ე მ ე ლ ნ ი ა რ ი ა ნ . ი შ რ უ ნ ი ა ნ თ უ ა რ ა რ გ რ მ ა ს , მ ა შ ი ნ ვ ე ა ნ ჰ რ ი ვ ა შ მ ი უ ნ დ ა შ ა ი ტ ა ნ რ ნ დ ა ა ნ მ ი წ ა შ ი ჩ ა თ უ ლ ა ნ .“

ამის შემდგომ გადააკლებს თქვალსა: „თუ რა შეძლება და შრომა უნდა სოფელში შეკლების გახსნასა და წარმოხტქვამს.“ ვჭკონებ, ყველა ეკლესიას ჭქონდეს თითო ჰატარა სახლი და თუ გინდ არა ჭქონდეს, ყველა მღუდელს შეუძლიან შეაგონოს საღვთისა და საზოგადო შრომით გააკეთებინოს უბრალო სახლი; შეკრიბოს ყმწვილები და ახწავლოს. ამას არ უნდა არც დიდი შეძლება, არც დიდი ხწავლა და ნიჭი და არც დიდი მოხერხება, თვინიერ ერთი სურვილისა.“

მერმე იტყვის: „მაგრამ მართლად მღუდლებს ესეცა აქნით სახეში: თუ კი ჯამაგირს არ მოგუცემენ, რისთვის ვახწავლოთ ტყუილათაო.“

გამოინატავს რა ყოველსავე ამას თავში, უ. იოსელიანი აღმოუტყუებს გლოვასა: „ვაი უმეცრებავ! რას ვხედავ ამას? მარტო ჩუჭნი მღუდლები თქირობენ ასთუ და არა სხვისი და მრისხანებით შეჭმასებს საცოდავ მღუდლებსა: ამ ნაირი უზრუნველობისათვის იცოდეთ, მოვა იმისთანა დრო, რომ შთამომავლობა თქუჭნი თქუჭნი სათუღავზედ გადაათურებებს. რათ გავიწუდებათ სიტყუნი მაცხოვარისანი: უსასყიდლოთ მიგილებიესთ და უსასყიდლოთ მისცემდით“.

ესოდენ ერთმხრობითს საქმის შეკედვასთანა და ბრალეულყოფასთანა მღუდელთასა, უ. იოსელიანი არ მიაქცევს ყურადღებებსა თვისსა არცა იმა სიძნელეთა, რომელნი გარემოიტყვენ სოფლის მღუდელთა, არც ჩუჭულებათა და სახესა სოფლის გლეხთ ცხოვრებისასა, რომელთა შეილთაცა შეეხება ზრუნვა მისი, არცა

მოკალეობათა გლეხთათა საზოგადოებისადმი, არცა აღბეჭდილებას, რომელსაცა აწარმოებს ერმათა ზედა თავშეუკავებელი სჯა მშობელთაგან მათს წინაშე, იმა ჭასაკსა შინა, რომელსაცა ერმათ თავსა და გულსა შინა შეხარული დარწმუნება შეიქმნების აღსაორძინებელ თესლად მოძავალისა მათისა ჭაზრისა, ქტეკისა და მოქმედებისა (*).

შეუდგებიან რიგრიგით გარკვევასა უ. იოსელიანის შენიშვნებისასა, კალდებულ-ვართ მივახურონ ზირწყლდი ყურადღება მოყვა-

(*) აი რა ესმის, თითქმის ყოველ დღე ბავშვსა სამშობლო სახლში მამისაგან: ახა ღმერთო ჩემო! რას ჩამცივებია ეს ჩუხნი მღუღელი, მომეც და მომეც შეილი წერა კითხვა ვასწავლოვო. ნახე რა არის! ჩემს მამა პაპას რომ წიგნი არა სცოდნიათ, რა ცუდნი კაცნი ყოფილან; მე რომ არ ვიცი წიგნი, რა ცუდათ ვსცხოვრებ. ილუბრიძემ რომ წიგნი იცის შემშლით არა კუდება? ჩემს შეილებს რომ წიგნი ვასწავლო, იმათაც ილუბრიძის საქმე დაემართებათ. იმავე ყმაწვილობით ნებივრობას შეეჩვევიან აღარც კალოს დასდევენ, აღარც ვენახს, აღარც საქონელს, აღარც ღამის ხარში წავლენ, -სად გუტალიან დილაზე წიგნის სასწავლებლად უნდა წავიდეო, ისწავლიან თუ არა, ის ღმერთმა იცის; ისწავლიან მით აღარ გამომადგებიან და არ ისწავლიან უფრო უარესი. ისწავლიან ცხვირს მაღლა აიწევენ და დიდკაცობას მოინდომებენ; არ ისწავლიან და ის საქმე მოუვით ყვაფმა რომ კაკბის გოგმანის სწავლა მოინდომა და თავისი ყვანყვანით ბოტებაც დაავიწყდა. იმათ მაგიერ მე უნდა მოჯამაგირეები დავიჭირო, რაც მომივა ის იმათ ჯამაგირში უნდა ვაძლიო და მე რაღა დამრჩეს? ცოლ-შვილი რიღართი ვარჩინო; ხომ დავიღუპე. არა შევილო, მე დამიჯერე გუთანს ნუ უღალატებ. ამას ურჩენია ჩუხნი მამა პაპა და ჩუხნც ეს დაგვარჩენს. ჩუხნმა ინანამ კი არ იცოდა წერაც კითხვაც, გალობაცა. ის რომ წმიდაო ღმერთოს დაიძახებდა კედლები რყევას დაიწყებდა ხოლმე. შიო მღვიმეში, შიო მღვიმეში ეხლა რომ ბერია, იმას ხელით ათრევდა ხოლმე. ეკკლესიაში შეუძახებდა ხოლმე: ბერო რას ამბობ? ეგ კი არ უნდა, აი ეს უნდა წაუკითხოვო. ბერი კიბოსავით გაწითლდებოდა ხოლმე მაგრამ რომ მოკუდა სუღარის ფასიც არ დარჩა.

ნილთა მისგან ღუთაებრივთა სიტყუათა ღმერთ-მამაკაცისათა: „თქუენ
სართ მარლინი ქუჭყანისანი, უკეთუ მარლი იგი განქარდეს, რა-
თამე დაიმარლოხ. თქუენ სართ ნათელნი სოფლისანი.“

განვიხილავთ რა სიტყუათა ამით იმ მსრით, რომლიდამაც
აღმოახენს უ. იოსელიანი მოკალეობასა მღუდელთასა განათლების-
თჳს ერისა, შემიძლიან კადნიერად გუზასუხო მას, რომე უკეთუ ჭკ-
მარტი სწავლა მდგომარებს მას შინა, რასაცა აქუს დანიშ-
ნულებად: შეგონება ერისადმი კანონთა ქრისტიანებრივისა სარწმუ-
ნოებისათა, კეთილ-ზნეობისა, ბრძა მორჩილებისა უფლება-
თადმი და ყოველთა კეთილთა დასახადთა, მაშინ დანიშნულება ესე
უკუენ მიწეკნილარს საქართუჭლოსა შინა შესაძლო სარისხადდე;
ვინაჲდგან უკუენ სადამე იზოვების მსოფლიონი მოხასლენი, თავ-
შეწირულნი სარწმუნოებისა, ხელმწიფისა და მამულისადმი; ძვირად
დამოვსებულნი კრძალულებისა, ზომიერებისა, შრომის-მოყუარებისა,
სიძაღთისა და კეთილ-ზინდისიანობისანი, ქართუჭლნი გლეხნი
არა სდგანან დაბალსა მათგან სარისხსა ზედა. ხოლო ყოველი ესე
ვისი ნაყოფია? უ. იოსელიანი იტყვის რა: „მღუდლები ყველა
თანამდებობის კაცზედ უფრო ახლო არიან ხალხზედ, და ყოვე-
ლზედ უფრო გავლენა და ზედ მოქმედება აქუსთ მათზედა; მათ
ყოველთჳს უკუერებს და ერწმუნება მდაბალი ხალხი, ვიდრე სხუას
ვისმე რა საკვირველია ვერღარა უარ-ტყუოთს, რომე ყოველნი ესე
შესანიშნავნი საქართუჭლოს გლეხთა შორის კეთილნი დასაწყისნი
უნდა იუენენ ნაყოფნი მათთა მრეკლის მღუდელთანი, ვინაცა იგი-
ნი, სიტყვისებრ მისისა, არიან უმახლობელესნი და უკუელ-მოდ-
გინესნი მათნი მრჩეველნი და მმოდურებელნი.

მაგრამ განაკვირველი არ არის, რომ ეს არც კი დაიჯეროს
უ. იოსელიანმა. იქნება რომ ჭხთუას კიდევცა: ეგ როგორ შეიძლე-
ბა, მღუდლებს რომ შკოლები არა აქუსო, ხალხს როგორ მიიუენ-
დენ განათლების ამ სარისხადდინო? ამის ზასუხად მიუგებ, რომ
მღუდლებს არა ჭქონიათ და არც ბევრს მათგანს ახლა აქუს შკო-

ლები, მაგრამ ნაცუღად შკოლებისა ყოველი ადგილი და შემთხვევა, რომელიც შესხედრებს მათ ზიზისპირ სამწყობოსთანა მათსა-ეკვლე-სია, სახლი მღუდელთა, ანუ გლეხთა, გზა, სამუშაო დრო, ერთის სიტყვით ჭირი და ღვინი, როგორც იტყვიან ქართულნი, მხახუ-რებენ მღუდელთა უხარწმუნოეს ღონისძიებად განსწავლისათვს ერისა, ენითა ჩუქულებითის, მეგობრულის და მშვიდობიანის საუ-ღრისათა.

უ. იოხელიანს რომ ამისთვის მიეგნო, თანახმა იქმნებოდა, რომ მღუდელთა ესმისთ ზემოთ მოყუნილნი სიტყუანი უფლისა ჩუქუნისა იესო ქრისტესნი და აღახრულებენცა მათ საქმით, იმ გზით, რომელსაცა უჩვენებს ყოვლად სასიერი წმიდათა მოციქულ-თა: „უხასყიდლოდ მიგიღებოცთ და უხასყიდლოთ მიხტემდით.“ მამა სადაც გულს-მოდგინებენ მღებარისა მათ ზედა ვალისათვს ყოვლითა ძალითა თვხითა; გარნა მას ვერ გაუგია ცხადი ჭეშმარი-ტება ესე და უშესაბამოდ აღმოუტევეს გლოვასა უმეტრებისა ანუ სიბრყვისათვს მღუდელთასა, რომელი, ამისა-გამო, განცხადების არა მათ შორის, არამედ თვთ ავტორსა შორის. ესე ვითართა ცრუ მგლოველთა, საკადრის არიან სიტყუანი გვირგვინოსანის წინასწარ-მეტყუელისანი: „მიექცეს საღმობა მისი თავსა მისსა და სიტრუკე მისი თხემსა ზედა მისსა და აუხდეს“.—დავანახვე რა უ. ავტორს, რომე მღუდელნი არათუ არ უგულუბელს-ჰყოფენ მას საღმრთოსა მოვალეობასა, რომელსაცა იგი უჩვენებს მათ სიტყუათა შინა მაც-ხროვარისათა, არამედ ცხროველს-ჰყოფენ სიტყუათა ამით თვთ საქ-მით, არ შემთხვევნი დაბრკოლებისანი შკოლების უქონლობასა შინა, მე არ უარ-ჰყოფ დიდსა სარგებლობასა შკოლებისასა; მაგ-რამ თახმობა უზირობოდ და დახკვნით, რომე დაწესება მათი და შენახვა მოხწავლეთა საკუთარითა საფასითა ადგილ შესაძლოა მღუ-დელთასათვს, მიმაჩნია დიდ სილაღედ. ამ სიძნელეზედ ავტორი არ გამავრცელებინებდა საუბარსა, უკეთუ არ ეკმარნა ის უარის-თქმა, რომელსაცა შთაუდებს იგი ზიზსა შინა მღუდელთა: „შკოლების გან-

სნა მთავრობის საქმე არის, ჩუქნ ამის ან თავი სადა გვაქვს და ან შეძლება,“ და ნაცუღად ამ თვზგან მოგონებულისა ჰასუხისა (თუმიცა არა სრულიად უსაფუძვლოდ) გამოეკვლივნა ნამდვილნი მდგომარეობანი სოფლის მღუღელთანნი. მაგრამ რადგანაც მას არ შეუძლავს საჭიროდ მიცემა თავისა თვისადმი ამა შრომისა, ამისათვის იძულებულვარ, რათა ქაკტებით, ანუ საბუთებით დაუმტკიცოთ მას, რავდენითამე ლექსითა, მიზეზნი ამა სიმნელისანი. აი ქაკტები:

არავის სოფლის მღუღელთაგანს არ ეძლევა არ საიღამ, გარდაკვეთილი ფულის ჯამაგირი. რიცხვი სამრეკლო კომლთა, თვთოეულისა, მათგანისათა შეადგენს, კგონებ 50 დამ 100 მდე და არა უმეტეს 150-ისა.

ინსტრუქციითა, განსუქნებულის საქართუქლოს ექსარხოსის მიტროპოლიტის თეოფილაკტესითა, რომელი აქამოდე მოქმედებს უცუალებელად, მღუღელს აქუხ დანიშნული თვთოეულის კომლიდგან ერთი კოდი ჰური, ნახევარი კოდი ქერი წელიწადში; და ფუღად აღსრულებისათვის წელთა:

	რუ.	კაპ.
ა, სახლის განათვლისა და მშობიარეზე ლოცვისათვის —	„	10.
ბ, მონათვლისათვის —	„	20.
გ, აღსარებისა და ზიარებისათვის —	„	10.
დ, ჰარაკლისისათვის —	„	10.
ე, დასათვლავებისა და ანდერძის აგებისათვის ორმოცითურთ	4.	„
ვ, ჰანაშვიდისათვის —	„	10.
ზ, ქორწინებისათვის —	„	60.
წ, დღეთა შობისა —	„	10.
ნათლისღებისა —	„	10.
და ჰასექისათა —	„	10.

რომ ავიღოთ საშუალო რიცხვი მრეკლთა, წილად სუდებს თვით-
ოეულსა მღუდელსა ახი კომლი. რომ ვიანგარიშოთ კოდი პური
ორ მანეთად, კოდი ქერი მანეთად შესდგება ფულად 250 რუბლი.
და თვითოეულს პრისოდში რომ ჩავაგდოთ 15 ქორწინება, 30 ლ-
ცუა, 30 ნათლობა, 300 აღსარება და ზიარება, 20 პარაკლისი,
12 გარდაცუალებული, 49 პანაშვიდი ყოველწლივ, ამ წესთაგან
შემოუვა მღუდელს წელიწადში 102 რუბლი 90 კაპეიკი. ამას მიუ-
მატოთ შობისა, ნათლისღებისა და პასექის დღეებში შემოსული
ფული 30 რუბ. სრულებით მღუდლის წლის შემოსავალი შეადგენს
382 რუბ. და 90 კაპეიკსა.

წარმოვიდგინოთ რომ მრეკლთი კარგი კაცობით და კეთილ-
ნებობით ემატება ამ შემოსავალს 117 რუბლამდინ, და კოტქუათ,
რომ მღუდელს ყოველ წლივ შემოსდის 500 რუბ. ეს არის თვით
უდიდესი ზომა შემოსავლისა; ხოლო უმეტესსა ნაწილსა მღუდელ-
თასა ნახევარიც არ უნდა შესუდეს ამ ჯამისა ხიმტირისა გამო მრე-
კლთასა; მაგრამ ვჭხთქუათ, რომ მღუდელს უნდა შემოუვიდეს წელი-
წადში სწორეთ 500 რუბლი. ამ ფულიდამ, მღუდელმა ხუთში ორი,
ანუ 200 რუბლი უნდა მიხტეს ეკკლესიის მსახურთა, ესე იგი ორ
დიანოქსა. შემდგომ ამისა, საკუთარ სახარებლობად მღუდლისა რჩე-
ბა 300 რუბ.

წარმოვიდგინოთ მღუდელი, რომელსაც ჭყავს ცოლი, სამი ვა-
ჟი, ორი ქალი, მიუცილებელი მოსამსახურე ერთი მანცა. ამათ უა-
ნგარიშეთ ერთმანეთსედ წელიწადში თორმეტი კოდი პური თვი-
თოეულ სულზედ (*). ღვინო, რომელიცა შეადგენს თვითოეულის
ქართულის სახლისათვის მიუცილებლობასა, მრთელს სახლზედ, დღე-
ში ნახევარ თუნგი, რომელიც წელიწადში შეადგენს პური 96 კოდ-
სა და ღვინო 1821/2 თუნგსა. ამათი ფასი მივა 265 რუბლამდე,
ამას მიუმატეთ მოსამსახურის ჯამაგირი 50 რუბლ. ჯამი მრთელი
ხარჯისა შეადგენს 315 რუბლსა.

(*) საქართულოში კოდი პური არის მიღებული საჭირო თვით
სულის საზრდოდ.

დართეთ ამას შემთხვევითი ხარჯი: ქორწინებისა, ნათლ-
ბისა, დამარხვისა, სტუმრისა და სხვა—10 კოდი ჰური, 5 კოდი
ქერი, 25 თუნგი ღვინო. ამათი ფასი შეადგენს 35 რუბლსა და
ხორცეული და სხვა სანოკავისათვის, რომელიცა ფასისა და რაოდე-
ნობის მიხედვით, ამ გუარ შემთხვევებში, ჯდება საკმაო ძვირად.
30 რუბ. დაუნიშნეთ მღუდელს და მისს სასლობასა, შესახამისა
ტანსაცმელისათვის, თვთ უმცირესი ხაფასე, მაგალით. 15 რუბლი
წელიწადში თვთეულ ხელხედ, რომელიცა შეადგენს, მათის რიცხვი-
სამებრ 105 რუბ. ამაზედ ნაკლებ, ვგონებ აღარ მიეცემა.

მღ. ფილიმონ კარბელაძე.

(შემდეგი იქმნება).

სეკდემბრის სუნაქსარი.

ახლად აღვსწერო წმინდანი, მოხსენებითა თვესა,
თორმეტთა თვეთა შეკრებით, რომლისაც არის დღენია,
ვინც რომელს დღეს იწამებს, ანუ შეიქმნეს მსენისა,
მეოხებითა მათითა, ანგელოსთ ხმანი მსმენია.

1. სეკდემბრის ანდიკტიონი, დაწყება არის წლისაო,
2. სიმეონ მესვეტისაცა, მასთანვე ნაკეს ძისაო,
3. მოწამე მამანტი არის, ივანე მმარხველისაო,
4. და ანთიმე თეოქტისტესი, მისთანა განმძრახისაო.
5. ბაბილა მინდა ვახსენო, მოხე მას თანა არია,
6. ზაქარია მ თავის ძითა, აღარ დამისძან კარია,
7. აქ კრება არს ანგელოსთა, ემძაკთა სელი დარია,
„ წმიდა მოწამე სოზონმა, დაიპყრას ჩემი მხარია.

რომ ავიღოთ საშუალო რიცხვი მრეკლთა, წილად სუდება თვით-
ოეუღსა მღუდელსა ანი კოდლი. რომ ვიანგარიშოთ კოდი პური
ორ მანეთად, კოდი ქერი მანეთად შესდგება ფულად 250 რუბლი.
და თვითოეულს პრინოდში რომ ჩავაგდოთ 15 ქორწინება, 30 ლ-
ცუა, 30 ნათლობა, 300 აღსარება და ზიარება, 20 პარაკლისი,
12 გარდაცუალებული, 49 პანაშვიდი ყოველწლივ, ამ წესთაგან
შემოუვა მღუდელს წელიწადში 102 რუბლი 90 კაპეიკი. ამას მიუ-
მატოთ შობისა, ნათლის-ღებისა და პასექის დღეებში შემოსული
ფული 30 რუბ. სრულებით მღუდლის წლის შემოსავალი შეადგენს
382 რუბ. და 90 კაპეიკსა.

წარმოვიდგინოთ რომ მრეკლთ კარგი კაცობით და კეთილ-
ნებობით ემატება ამ შემოსავალს 117 რუბლამდინ, და კოტქათ,
რომ მღუდელს ყოველ წლივ შემოსდის 500 რუბ. ეს არის თვით
უდიდესი ზომა შემოსავლისა; სოლო უმეტესსა ნაწილსა მღუდელ-
თასა ნახევარიც არ უნდა შესუდეს ამ ჯამისა სიმცირისა გამო მრე-
კლთასა; მაგრამ ვჭბთქათ, რომ მღუდელს უნდა შემოუვიდეს წელი-
წადში სწორეთ 500 რუბლი. ამ ფულიდამ, მღუდელმა სუთში ორი,
ანუ 200 რუბლი უნდა მიხტეს ეკკლესიის მსახურთა, ესე იგი ორ
დიანოქსა. შემდგომ ამისა, საკუთარ სახარებლად მღუდლისა რჩე-
ბა 300 რუბ.

წარმოვიდგინოთ მღუდელი, რომელსაც ჭყავს ცოლი, საძი ვა-
ჟი, ორი ქალი, მიუცილებელი მოსამსახურე ერთი მანცა. ამათ უა-
ნგარიშეთ ერთმანეთსედ წელიწადში თორმეტი კოდი პური თვი-
თოეულ სულზედ (*), ღვინო, რომელიცა შეადგენს თვითოეულის
ქართულის სახლისათვს მიუცილებლობასა, მრთელს სახლზედ, დღე-
ში ნახევარ თუნგი, რომელიც წელიწადში შეადგენს პური 96 კოდ-
სა და ღვინო 182 $\frac{1}{2}$ თუნგსა. ამათი ფასი მივა 265 რუბლამდე,
ამას მიუმატეთ მოსამსახურის ჯამაგირი 50 რუბლ. ჯამი მრთელი
სარჯისა შეადგენს 315 რუბლსა.

(*) საქართველოში კოდი პური არის მიღებული საჭირო თვით
სულის საზრდოდ.

დართეთ ამას შემთხვევითი სარჯი: ქორწინებისა, ნათლობისა, დამარხვისა, სტუმრისა და სხუა—10 კოდი ჰური, 5 კოდი ქერი, 25 თუნგი ღვინო. ამათი ფასი შეადგენს 35 რუბლსა და სარტყული და სხუა სანოვაგისათვის, რომელიცა ფასისა და რაოდენობის მიხედვით, ამ გუარ შემთხვევაებში, ჯდება საკმაო ძვირად. 30 რუბ. დაუნიშნეთ მღუდელს და მისს სასლობასა, შესაბამისა ტანსაცმელისათვის, თვით უმცირესი საფასე, მაგალით. 15 რუბლი წელიწადში თვითეულ სულხედ, რომელიცა შეადგენს, მათის რიცხვისამებრ 105 რუბ. ამასევე ნაკლებ, კვონებ აღარ მიეცემა.

მღ. ფილიმონ კარბელაძე.

(შემდეგი იქმნება).

სეკდემბრის სუნაქსარი.

ახლად აღვსწერო წმინდანი, მოხსენებითა თვენი, თორმეტთა თვეთა შეკრებით, რომლისაც არის დღენია, ვინც რომელს დღეს იწამებს, ანუ შეიქმნეს მსნენია, მეოხებითა მათითა, ანგულოთ ხმანი მსმენია.

1. სეკდემბრის ანდიკტიონი, დაწეება არის წლისაო,
2. სიმეონ მესვეტისაცა, მასთანვე ნაკეს ძისაო,
3. მოწამე მამანტი არის, ივანე მმარხველისაო,
4. და ანთიმე თეოქტისტესი, მისთანა განმძრახისაო.
5. ბაბილა მინდა ვახსენო, მოხე მას თანა არია,
6. ზაქარიათ თავის ძითა, აღარ დამიხშან კარია,
7. აქ კრება არს ანგულოთა, ეშმაკთა სელი დარია,
„ წმიდა მოწამე სოზონმა, დაიპურას ჩემი მხარია.

8. ამ დღეს იშობა ქალწული, მარიაჲ ღუთისა დედაჲ.
9. იოაკიმ და ანასთან, სუკერისსაც ვბედაჲ,
10. მინადორ-მიტრადორასი, და ნიმფოდორა მწედაჲ.
11. თეოდორა ალიქსანდრელი, მოიქცა დიად მდხნედაჲ.
12. ავტონომისცა მობრძანდა, ვახსენო მისი დრონია,
13. განახლები დროს ქეთევან, აწამეს უებრონია,
14. ამ დღესა ჯვარი ამაღლდა, ეშმაკთა დახცა ღონია,
15. და მოწამეობით ნიკიტა, იოსებს დაუშრომნია.
16. აწ ვაქოთ ეკუეძიაცა, და მასთან მოწამენია,
17. სოფიო სამით ასულით, ტანჯვით შეიქმნენ მხენია,
18. ამ დღესა ეკმელიანე, და ერისთავთა ძენია,
19. ტროფიმი სავატისთანა, გაიხსლნეს ვითა ხენია.
20. აწ ვეკედრები ევსტათის, სახლეურით-ურთ მქებაჲ,
21. მღჳდელ-მოწამეჲ გოდრატემ, განმაცხლოლს მდებარე.
22. ჭოკამა იონათით-ურთ, ცეცხლი მინელონ მგზებაჲ,
23. ამ დღესა მუცლად-ღება არს, მე სული ამათ ვაბარე.
24. დღესა მას თეკლა იწამა, იქმნა ცეცხლიჲ შშრეტელი,
25. ეკურთხინეცა ღირსებით, ზირის-ზირ ღუთისა მჭკრეტელი,
26. ვახსენო და შემეწიოს, იოვანე ღუთის-მეტეველი,
27. და მოწამე კალისტრატეს, ვეკედრები მიზურას ხელი.
28. ღირსი მამა ხარიტონსცა, იქებოდეს ჩემგან ხელა,
29. კირიაკოს მხნე შეიქმნა, განშოროებით დაესახლა,
30. და გრიგოლი მღჳდელ-მოწამე, მთლათ სომხითი განახლა.

СИНОД. СЛОВО НЕРСЕСА ЛАМБРОНСКАГО.

(Продолженіе.)

Съ другой стороны они (Греки) сильно возстаютъ противъ насъ, упорствуя въ ложномъ (объ насъ) мнѣніи, что мы, признавая „единство“ въ Спасителѣ Христѣ, въ тоже время смѣшиваемъ сущность божественнаго и человѣческаго естества, и что по соединеніи (двухъ естествъ) не признаемъ уже Его Богомъ и человѣкомъ, но говоримъ, что человѣческое естество преложилося въ естество Божества (20). Но при помощи благодати Божіей, церковь армянская отъ самаго начала до сихъ поръ была далека отъ такого нечестиваго ученія; ибо творенія всѣхъ отцевъ нашихъ, ясно исповѣдуютъ Христа Богомъ и человѣкомъ. Нѣтъ, наши (отцы) не считали суетною мудрость таинства Христова, хранившуюся у Бога отъ начала и въ послѣднія времена открывшуюся во славу нашу. Мы навѣрное знаемъ и по истинѣ вѣруемъ, что еслибы князь вѣка сего позналъ Бога во плоти: „то, говоритъ апостоль, Господь славы не былъ бы распятъ“ (Перв. Посл. къ Коринѣ. 2 8). Но свѣтъ во мракѣ тѣла лучезарно сіялъ въ неиз-

(20) „Но говоримъ, что человѣческое естество преложилося въ естество божества“. Это—буквальный переводъ армянскаго текста.

реченной божественности, и мрачный клеветникъ, преслѣдовавшій тѣло во время домостроительства, не прежде воскресенія могъ познать Его. Съ этимъ вмѣстѣ по откровенію Духа Божія, мы знаемъ и силу этого таинства и цѣль его. Приспособимъ къ этимъ духовнымъ предметамъ духовныя рѣчи: то-есть, что Бого-человѣкомъ былъ спасенъ человѣкъ, что праведностью одного человѣка водворилась праведность во всѣхъ людяхъ, также какъ черезъ преступленіе одного подпали осужденію всѣ (люди). Мы знаемъ это и признаемъ, и не отрицаемъ благодати Слова воплотившагося. Говоря, „единое естество“ о воплотившемся Словѣ, мы тѣмъ выражаемъ неизреченное смѣшеніе вопреки Несторія. Когда же говоримъ: „Слово“ и „воплотившееся“, мы со святымъ Кирилломъ утверждаемъ свойство различныхъ естествъ. Говоря о воплотившемся Словѣ „единое естество“, мы не смѣшиваемъ свойства сущностей, какъ они (Греки) полагаютъ; но (говоримъ это для выраженія какъ) неизреченнаго соединенія двухъ (естествъ) въ одномъ лицѣ, (такъ и для выраженія свойства) Божества и человѣчества. (Выраженіе): „единое естество“ есть поясненіе самаго соединенія, а не опредѣленія сущностей, что не можетъ быть допущено. И такъ Онъ самъ называетъ себя то „сыномъ человѣческимъ“, то „съ неба сошедшимъ хлѣбомъ“, то Филиппомъ признается „Богомъ явившимся во плоти“: точно также и мы, когда называемъ Его „сыномъ человѣческимъ“, не забываемъ (въ это же время), что Онъ — „Сынъ Божій“; или когда признаемъ Его „Богомъ (сошедшимъ) съ неба“, мы не отрекаемся отъ Его земнаго происхожденія: (это само собою) одно за

другимъ слѣдуетъ (21). Такимъ образомъ и „единое естество“, сказанное о воплотившемся Словѣ, выражаетъ только неизреченное соединеніе относительно лица, не уничтожая естество: оно служитъ объясненіемъ выраженія, а не опредѣленіемъ сущности. Такъ, напр., Бога по причинѣ Его чистоты обыкновенно называютъ „огнемъ“, а по причинѣ простоты — „свѣтомъ“, и много другихъ подобныхъ названій придаютъ Ему. Однако ни одно изъ этихъ наименованій не выражаетъ Его сущности, которая непостижима: онѣ выражаютъ только дѣйствіе Его воли. (Спрашивается): не ужели мы грѣшимъ, когда непостижимое заключаемъ въ эти постижимыя наименованія? — никогда; но, говоря это, мы въ тоже время вѣруемъ въ его непостижимость и знаемъ ее. „Единое естество“, сказанное о Христѣ, не утверждаетъ Его сущности, состоящей изъ двухъ (естество) не смѣшанныхъ, но выражаетъ только неизреченное соединеніе ихъ въ одномъ лицѣ. Если мы вникнемъ въ опредѣленіе названія каковаго-нибудь предмета, какъ напр. „Бога“, котораго мы назвали „огнемъ“, (то увидимъ), что Онъ въ самомъ дѣлѣ не есть „огонь“, а другая непостижимая сущность, но такъ названъ по очистительному своему дѣйствию. Равнымъ образомъ и Христа, о которомъ мы сказали „единое естество“, не можемъ, и отнюдь не желаемъ опредѣлить такъ, когда беремъ Его изслѣдовать: (единое естество), какъ мы сказали, выражаетъ неизреченное соединеніе.

(21) ... „когда признаемъ Его богомъ (сошедшимъ) съ неба, мы не отрыкаемъ отъ Его земнаго происхожденія: (это само собою) слѣдуетъ одно изъ другаго“. Это — точный переводъ словъ Нерсеса, который могутъ провѣрить знакомые съ армянскимъ языкомъ.

Опредѣляя Его, мы находимъ въ Немъ два естества соединенными, и по соединеніи *человѣческое* и *божеское* естества остающимися не смѣшанными. И можетъ ли *человѣкъ* дойти до (такого) безумія, чтобы желать показать тщетною благодать Божію къ *человѣчеству* и возставать противъ всѣхъ *богодухновенныхъ книгъ*? Этого никто у насъ да не помыслить, никто изъ принадлежащихъ церкви Божіей! Ибо Писаніе обыкновенно называетъ Христа иногда только Богомъ, иногда *человѣкомъ* только и, употребляя просто *одно* изъ этихъ *выраженій*, оно разумѣетъ подъ нимъ и *другое*. И потому, говоря „единое естество“ *воплотившагося Слова*, словомъ: „единое“ утверждаетъ неизреченное соединеніе, а словами: „*воплотившееся Слово*“ утверждаетъ различныя естества. Изъ этого, отцы святые, явствуетъ, что относительно исповѣданія Христа нѣтъ противорѣчія между нами, шедшими и нынѣ идущими по одной и той же стезѣ.

„Но, говорятъ, отчего же до сихъ поръ никто не объяснилъ этого, а напротивъ, (говорили) даже совершенно противное? Это знаетъ одинъ только Богъ; ибо многіе изъ нашихъ, слѣдуя примѣру первыхъ (древнихъ) святыхъ, сказали тоже самое. Но такъ какъ люди по природѣ склонны къ противорѣчію, поэтому они и отвергли все клонившееся къ защитѣ истины и мира, и съ любовью приняли и записали то, что изощряетъ только вражду. Въ противномъ случаѣ, куда дѣвать слова патріарха Іоанна Философа (22), который все это подтверждаетъ намъ сви-

(22) Патріархъ Іоаннъ IV, по прозванію Филосовъ, вступилъ на престолъ въ 718 году. Отъ него мы имѣемъ много сочиненій

дѣтельствомъ изъ святыхъ отцовъ? (что дѣлать съ согласіемъ, даннымъ) патріархомъ Езромъ (23) и созваннымъ имъ соборомъ? (что дѣлать) съ единомысліемъ съ великою греческою церковью патріарха Вахана (24) и послѣдовавшихъ за нимъ царей и вардапѣтовъ, въ числѣ которыхъ находился также мой, божественной благодатью ущедренный и превосходившій многихъ, ангелъ во плоти, Григорій Нарекскій (25)? (Что дѣлать) съ согласіемъ святаго

богословско-полемическаго содержанія. Между ними главное мѣсто занимаетъ его Трактатъ противъ армянскихъ Павликійцевъ.

(23) Езра (Ездра) вступилъ на патріаршій престолъ въ 629. Первымъ его дѣйствіемъ было созвать соборъ въ вышеозначенномъ году въ Каринѣ (Ерзрумѣ) при императорѣ Иракліѣ, гдѣ онъ торжественно принялъ всѣ постановленія халкидонскаго собора (см. Себеоса Исторію императ. Ираклія, перев. Патканова, отд. III, гл. XXIX, стр. 112).

(24) Патріархъ Ваханъ въ 966 при содѣйствіи Θεодора, епископа мелитинскаго, препроводилъ къ константинопольскому патріарху Поліевкту письменное изложеніе ученія армянской церкви, православіе которой было признано греческихъ іерархомъ.

(25) Григорій жилъ въ X вѣкѣ въ монастырѣ Нарекѣ, основанномъ въ 935, отъ котораго онъ получилъ свое прозваніе *Нарекскій*. Обитель эта до сихъ поръ существуетъ и находится въ землѣ Рештуник'ской (Ванскомъ пашалыкствѣ). Здѣсь провелъ свою жизнь св. этотъ мужъ, отъ котораго намъ осталось много духовныхъ твореній, между которыми главное мѣсто занимаетъ его „Книга молитвъ“ — *Գրքը աղօթից*, состоящая изъ 95 духовныхъ элегій, проникнутыхъ аскетическимъ духомъ и высокимъ религіознымъ пафосомъ. Глубина мысли, сжатость, сдержанность языка и необыкновенная оконченность формъ по справедливости заслужили этому духовному пѣвцу то исключительное уваженіе, которымъ народъ армянскій окружаетъ его имя. „Книга молитвъ“ Гри-

отца нашего, Нерсеса (26), котораго вы лично знали и котораго нынѣ вы являетесь учениками и строителями на имъ положенномъ основаніи? Всѣ эти (мужи) задумали, а потомъ высказали мысль, которую вы взялись осуществить и тѣмъ воскормить Божию церковь. На ихъ сторонѣ были и многіе другіе изъ отцевъ нашихъ и родоначальниковъ нашего народа, которые не безъизвѣстны занимающимся наукой и посвятившимъ себя изученію ихъ твореній. Слабость нѣкоторыхъ не позволяетъ мнѣ выйти изъ границъ (приличія); потому и мы, при содѣйствіи Божіей благодати, старались доказывать сказанное нами свидѣтельствомъ только вышеупомянутыхъ мужей.

Да, были такіе, которые вооружались противъ послѣднихъ: они и мнѣ не безъизвѣстны; я знаю всю силу ихъ возраженій и знаю, въ чемъ они заключаются. Не смотря на святость и мудрость этихъ мужей, я нахожу, что они не въ точности слѣдовали закону любви, что они не считали для себя преступленіемъ потрясти единство церкви Хрис-

горія нарекскаго—единственная въ литературѣ армянской книга, которая имѣетъ безчисленное множество изданій.

(26) Ораторъ разумѣетъ здѣсь Нерсеса IV Шнорхалій (отъ слова *шнорх*, *շնորհ*—„благодать“ и *ли* *լի*—„полный, исполненный“), хорошо извѣстнаго русскому духовенству по переводу его твореній на русскій языкъ и изданному въ 1847 въ С.-Петербургѣ подъ заглавіемъ: „Историческіе памятники вѣроученія армянской церкви, перев. Худобашева“. Св. Нерсесъ безспорно принадлежитъ къ числу немногихъ замѣчательныхъ духовныхъ лицъ своего времени. Онъ вступилъ на патріаршій престолъ въ 1166 и занималъ его по 1173 годъ. Въ продолженіе всего этого времени онъ неустанно дѣйствовалъ и трудился въ пользу единенія двухъ церк-

товой суетными мыслями, съ которыми они дерзновенно выступали. Черезъ посредство вашихъ молитвъ, да проститъ имъ Богъ это великое преступленіе ихъ и заблужденіе и предастъ забвенію злобную страсть, которую они такъ прилежно питали! Ибо мы видимъ, что плодомъ этого было только презрѣніе къ имени Христа, въ чемъ нынѣ многіе изощрены. Не могу удержаться отъ слезъ при видѣ ненависти, отъ долговременной привычки обратившейся въ натуру,—ненависти къ народамъ христіанскимъ и къ ихъ церкви: въ слѣдствіе чего поношеніями насыщая страсть свою къ враждѣ, они думаютъ стать отмстителями за Христа. Безуміе ихъ доходитъ до того, что когда они слышатъ отъ другихъ народовъ правильное исповѣданіе вѣры, даже и тутъ не хотятъ низойти до любви, но выступаютъ съ другимъ мнѣніемъ, а именно, что такъ какъ они ненавидятъ нашъ народъ, то и мы должны ихъ ненавидѣть; такъ какъ они притѣсняютъ, терзаютъ и поносятъ насъ, то и мы должны поносить ихъ.

Скажи, мудрецъ, гдѣ это ты научился исцѣлять рану

вей—греческой и армянской, въ царствованіе императора Мануила Комнена. Поэтому поводу возникла замѣчательная переписка, которую читатель найдетъ на 121—128 стр. вышеприведеннаго творенія, между представителемъ армянской церкви и главою византійской имперіи. Въ этой перепискѣ Нерсесъ является великимъ Богословомъ, глубоко изучившимъ догму своей церкви, которой онъ взялся быть толкователемъ передъ императоромъ. Единеніе это не состоялось во-первыхъ потому, что вскорѣ умеръ Нерсесъ, а во-вторыхъ потому, что восточные Армяне не совсѣмъ сочувствовали тому, что было задумано по этому дѣлу ихъ западными соотечественниками, жившими въ Киликіи, гдѣ въ то время находились и престолъ армянскій и кафедра каѳоликаса.

ранами? Апостоль Павелъ благословлялъ своихъ поносителей, добровольно принималъ на себя гоненіе, молился о своихъ клеветникахъ, и подобными мольбами всю вселенную содѣлалъ своими учениками;—тебя же, его послѣдователя, кто научилъ платить зломъ за зло? Ужели не знаешь, что огонь тушитъ вода, а не огонь? что надменность укрощается змиреніемъ, а не строптивостью; что зло побѣждается добромъ, а не зломъ? Но если ты не радѣешь обо всемъ этомъ, если ты чуждъ кротости, если ты лишенъ любви, то какъ же можешь требовать этого отъ своего противника? Ужели думаешь, что лукавый, оставивъ его, испытываетъ только тебя? Нѣтъ, (у твоего противника) такая же плоть, какъ и у тебя; онъ такой же рабъ ненависти, какъ и ты. Если при этомъ вспомнимъ, что *ты* отъ него отпалъ, а не *онъ* отъ тебя (27); то увидимъ, что ты первый пренебрегъ имъ, а не онъ тобою. Припомню слова Павла: „ты отсѣченъ отъ дикой (по природѣ) маслины, и по природѣ привился къ хорошей маслинѣ“ (къ Римл. 11, 24); ибо не ты его, но онъ, бывши нѣкогда корнемъ, несъ тебя на себѣ. И такъ

(27) Ораторъ намекаетъ на всѣмъ извѣстный историческій фактъ, а именно на то, что св. Григорій, просвѣтитель Арменіи, былъ рукоположенъ въ епископа св. Леонтиемъ кесарійскимъ въ 302 году. Съ этого времени до вступленія на патріаршій престолъ Шахака, т. е. до 384 года армянскіе іерархи получали рукоположеніе отъ кесарійской каѳедры (см. мой перев. Всеобщей Истории Степаноса Асохика, кн. II, гл. I. стр. 49). Шахакъ былъ возведенъ на патріаршій престолъ по повѣленію армянскаго царя, Папа. Съ этихъ поръ, слѣдовательно, іерархическая связь между армянской и греческой церквами была прервана навсегда.

какъ мы теперь являемся отпавшими, то и онъ пренебрегаетъ закономъ любви, смотритъ на все это враждебно, къ тому же требуетъ долга уваженія къ себѣ. Не стараясь побѣдить зло добромъ, онъ пренебрегъ родительскимъ попеченіемъ и объявилъ себя врагомъ намъ, непокорнымъ дѣтямъ (28): это нанесло глубокую рану обѣимъ странамъ!

Но неужели мы навсегда останемся такими? Неужели и въ будущемъ приносить будемъ такой же плодъ поношеній? Неужели плевель, посѣянный лукавымъ между нами, мы оставимъ до тѣхъ поръ, пока ангелы пожнутъ его для преданія огню? неужели, зная правильное исповѣданіе (29), мы, руководимые только закоренѣлою привычкою, откажемся отъ любви?—Нѣтъ, братья, умоляю васъ не думайте такъ. Благо смиреніе; мы первые постараемся пріобрѣсти расположеніе (нашихъ противниковъ). Желаемъ ли быть любимыми?—Мы первые да усилимъ любовь. Послушаемся нашего Учителя Христа, который говоритъ: „какъ хотите, чтобы съ вами поступали люди, такъ поступайте и вы съ ними“. (*Матѳ.* 7, 12; *Лука* 6 31,). Прежде вы начните, тогда и ихъ воля придетъ вамъ на помощь. Мы первые содѣлаемтесь источникомъ мира и первые станемте орошать рай согласія. Не тотъ ли исполняетъ законъ Христовъ, кто подымаетъ бремя ближняго? не возвышаетъ ли себя тотъ, кто первый себя унижаетъ (*Матѳ.* 23 12; *Лука* 14, 11?) развѣ мы не знаемъ, что

(28) Нерсесъ представляетъ греческую церковь матерью, а послѣдователей армянской церкви *дѣтьми* ея, нынѣ не признающими надъ собою ея власти.

(29) То-есть „правильное исповѣданіе“ греческой церкви.

обладающій совершенной любовью, не ищетъ своего? Сохранимте неприкосновеннымъ законъ отцевъ нашихъ; но изъ-за желанія удержать наши преданія, не будемте нарушать закона Божія. Перестанемте быть соблазномъ для нашихъ ближнихъ: будемте (скорѣе) для нихъ врачами. Дадимте имъ мѣсто въ нашемъ сердцѣ, и мы завладѣемъ ими. Часто больнаго постигаетъ несчастіе потому, что не понимаютъ свойства его язвы; но когда оно понятно, онъ долженъ смириться, чтобы получить исцѣленіе. Но если мы сами себя порицаемъ, что же удерживаетъ насъ обнаружить (нашу рану)? Мы—сыновья одной и той же матери, и потому воздержимтесь отъ мысли, что намъ могутъ предлагать обманъ и обольщеніе. Они—братья, не враги. Должны мы же наконецъ познать посѣянную лукавымъ клевету, утвердившую вражду между нами, братьями. Намъ приказано: „да не зайдетъ солнце въ гнѣвъъ вашемъ“ (*къ Ефес. 3, 26*). Вспомнимте всю великость нашего преступленія передъ этимъ закономъ, и примемте раскаяніе. Обнаружимте козни лукаваго, и покроемте его позоромъ. Можемъ ли ожидать прощенія отъ Бога мы, которыхъ учили прощать передъ Господомъ, и которые медлимъ (дѣлать это)—и учили прощать не только христіанскимъ братьямъ, но и язычникамъ!

„Не упорствуй въ правотѣ своей“, учитъ насъ одинъ изъ отцевъ, который хорошо зналъ козни лукаваго. Долго ли намъ сбиваться съ прямого пути и оставаться безъ раскаянія? (Врагъ) однажды уже уличенный, пусть снова покроется позоромъ. Искусно разставленныя сѣти, уже обнаруженныя, не должны болѣе оставаться скрытными. Исполненіемъ заповѣди Бога нашего опередимъ враговъ на-

шихъ въ мудрости. „Наче врагъ моихъ, молился пророкъ, умудрилъ мя еси заповѣдью Твоею“ (*Псаломъ 119, 98*). Я нахожу полезною для насъ эту молитву въ особенности теперь, дабы превратнымъ разумѣніемъ любви къ Богу не сдѣлаться намъ богоненавистниками. До сихъ поръ лукавый довольно уже сбивалъ васъ съ прямого пути (ложнымъ толкованіемъ) заповѣди, заставляя насъ идти по мраку, какъ бы по свѣту. Отнынѣ предадимте осужденію нашего клеветника, какъ (то было) въ началѣ. Князь міра сего уже осужденъ, братья: любовь не народа къ своему народу, но ко всѣмъ христіанамъ, являющимся во Христѣ единымъ народомъ, и миръ связующій все, низводящій благодать отъ главы и распространяющій ее по всѣмъ членамъ.

У насъ глава—Христосъ; зачѣмъ же мы члены одной главы раздѣляемъ другъ отъ друга? Страдаемъ ли мы язвами?—исцѣлимте другъ друга; пользуемся ли здоровьемъ?—порадуемтесь этому взаимному счастью. Перестанемте быть недоувѣрчивыми къ обоюдному состраданію; въ особенности же будемте пренебрегать предпочтеніемъ одного члена другому. Если вамъ угодно, то и я въ этомъ послѣднемъ случаѣ сдѣлаю безпристрастное различіе: уподобимте нашихъ братьевъ глазу, а насъ самихъ—уху. Поэтому только, (что мы не—глаза, слѣдуетъ ли сказать) что мы не принадлежимъ къ одному и тому же тѣлу? Этотъ примѣръ вполне выражаетъ всю силу вопроса. Видѣли они, мы только слышали; они насъ учили тому, что сами видѣли. Они первые пошли на встрѣчу ученію Христа и подъ его покровомъ вездѣ восторжествовали. Скажу и то, что не совсѣмъ мнѣ кажется не кстати: Павелъ насадилъ

виноградъ, отцы наши исполненные Святаго Духа напоили въ свое время водою. Богъ же возрастилъ. Мы также одна изъ лозъ этого винограда и на немъ-то покрылись мы листьями и цвѣтомъ. Они прежде для себя утвердили правила и законы, и послѣ передали ихъ намъ. Они сначала воспитали себя на священныхъ книгахъ, потомъ уже стали учить насъ (30). Благодать Божія почилла надъ городомъ ихъ и странною и до сихъ поръ хранить ихъ непоколебимыми.

Итакъ, братья, умоляю васъ, не отвѣчайте какъ дерзкія дѣти тѣмъ, кои, считая насъ въ заблужденіи, стараются о исправленіи нашемъ. (Въ свою очередь) постараетесь при помощи священныхъ книгъ съ любовью исцѣлять тѣ раны противника, за которыя мы до сихъ поръ порицали его съ ненавистью. (Вспомнимъ, что) ихъ изнѣженность родить медлительность, которая дѣлаетъ ихъ неподвижными; что надменность легко приводитъ къ забвенію заповѣди, чѣмъ они и кичатся; что богатство, обращающее

(30) Ораторъ подъ этими словами разумѣетъ постановленія ефесскаго собора, принесенныя въ Арменію учениками св. Саака и переводъ священнаго писанія съ греческаго текста, что совершенно было въ 433 г. патріархомъ Саакомъ и его учениками (см. мой перев. Исторіи Арменіи Моисея Хоренскаго, кн. III, гл. LXI, стр. 220). Замѣтимъ кстати, что Библия сначала была переведена на армянскій языкъ съ сирійскаго въ царствованіе Варамъ-Шапуха въ 312 г. тѣмъ же св. Саакомъ; но такъ какъ переводъ этотъ въ послѣдствіи оказался неудовлетворительнымъ, то и представители армянской церкви нашлись вынужденными обратиться къ переводу семидесяти толковниковъ (см. Моис. Хорен., кн. III, гл. LIV, стр. 211).

человѣка въ раба, питають ихъ гордость; и что наконецъ наука, которую они считаютъ матерью и на которую опираются, дѣлають ихъ заносчивыми. И потому не будемъ разжигать этихъ стратей, но соболезновать имъ; не станемъ порицать, но исцѣлять ихъ; не станемъ укорять ихъ ими, но помогать; не станемъ издѣваться надъ ними, но предлагать имъ утѣшеніе; ибо я знаю, что такъ поступають члены, чѣмъ мы и называемся и гордимся во главѣ нашемъ, Христѣ. Пусть око преклонится къ уху, и пусть ухо станетъ учителемъ оку. Если око уклонилось отъ того, что было ему передано, такъ пусть оно снова научится; если же оно сохранило его неприкосновеннымъ, то пусть исправитъ ошибку (уха). Слѣдуетъ не только не медлить, дажа спѣшить предложить и принять исцѣленіе. Христу подобають благодареніе за исцѣленіе; мы—обѣ стороны, составляемъ Его тѣло: не откажемся же отъ исцѣленія Христова. За общее наше выздоровленіе воздается слава нашему Спасителю, между тѣмъ какъ за пребываніе въ болѣзни слышно будетъ поношеніе.

О, какъ велика благодать, выпавшая на долю вамъ, миротворцамъ, истиннымъ сынамъ Божіимъ. Блаженны, говоритъ евангелистъ, миротворцы, ибо они будутъ наречены сынами Божіими, „(Матѳ. 5, 9). Слышите ли неложное обѣщаніе, данное вамъ Господомъ? Мужайтесь при этомъ гласѣ надежды, вы, трубы вселенной! Взойдите, благовѣстители Сіона, на высокую гору евангельской (истины); возвысьте, благовѣстители Іерусалима, вашъ голосъ; возвысьте его, не опасайтесь (силы) преданій. Вы—возвѣстители мира, чего вамъ стыдиться? Вы являетесь подобіемъ Христа и съ свидѣтельствомъ о Немъ, отчего же вы

краси́ете? Самъ апостиль Павелъ говоритъ вамъ: „о Тимоѳеѣ, не стыдись свидѣльства Господа нашего Исуса Христа“ (*втор. посл. къ Тимоѳ. 1, 8*). Какое другое свидѣтельство Христу можетъ быть вѣрнѣе союза согласія Его церкви? какая добродѣтель можетъ быть выше уподобленія Христу, въ вторичнаго водворенія мира, укрѣпленнаго Имъ собственной Его кровью? Вы—ученики апостоловъ, поспѣшите по слѣдамъ апостольскимъ. Отвергнемъ отъ сердець нашихъ тотъ складъ злобы, который былъ для насъ источникомъ различныхъ страданій; а какія страданія,—кто ихъ исчислить!

Съ этой поры начиная, мы лишаемся и царей и царской власти; становимся рабами языческихъ властителей (31); наши (политическія) учрежденія, посредствомъ козней лукаго подрѣзанныя въ корню, лишаются своихъ листьевъ. Нашъ народъ является неразумнымъ, начальники наши—невѣждами, юные наши князья—товарищами воровъ; церкви наши иноплеменниками обращаются въ гостинницы и таможни. Слово мое безсильно, чтобы перечислить все; да и къ чему?—не значило ль это—бороться только съ самимъ собою? Впрочемъ я раскрываю эти раны передъ вами, вра-

(31) Во время совмѣстнаго царствованія двухъ братьевъ, Аршака и Вахаршака, совершилось распаденіе армянскаго царства на двѣ половины, на греческую и парійскую, первою изъ которыхъ продолжалъ управлять Аршакъ, а второю—Вахаршакъ; это было въ 387, пока наконецъ въ 428, на 7-мъ году царя Арташира не воспослѣдовало прекращеніе династїи армянскихъ аршакидовъ и съ тѣмъ вмѣстѣ утрата политической самостоятельности Арменїи и подпаденіе ея подъ власть Парсовъ, на что и указываетъ Нерсесъ, называя послѣднихъ *язычниками*.

чами; и дѣлаю это не напрасно, но чтобы при вашемъ содѣйствіи найти отъ нихъ исцѣленіе.

Горе мнѣ несчастному! страсть къ клеветѣ до того завладѣла пастырскимъ моимъ умомъ, что я, оставивъ безъ врачеванія собственныя раны, необузданно порицаю другихъ, забывъ упрекъ Господа тѣмъ, кто съ бревномъ въ глазѣ порицаетъ спицу въ глазѣ ближняго (*Матѳ.* 7, 3—5; *Лука* 6, 41—42). И это страшное ослѣпленіе невѣжды и неразумныя считаютъ совершеннымъ взглядомъ! не перестаютъ считать зло добромъ и кривую дорогу прямою? Какія же послѣдствія отъ этого?

Послушайте со вниманіемъ, и я открою вамъ сокровенную болѣзнь, которою страдаетъ церковь христіанская. Богъ создалъ хлѣбъ на пищу тѣла, а вино на питіе ему. Этотъ хлѣбъ и это вино взялъ надежда наша, Христосъ, благословилъ, освятилъ, назвалъ своимъ тѣломъ и своею кровью и завѣщалъ намъ какъ воспоминаніе о нашемъ спасеніи. Мы имѣемъ обыкновеніе благословлять всегда этотъ хлѣбъ во славу и въ воспоминаніе Христа; и всѣ народы на различныхъ языкахъ одно и тоже благословеніе, одно и тоже имя Христа произносятъ надъ нимъ. Но съ тѣхъ поръ, какъ возникла вражда, этотъ, хлѣбъ, пока онъ еще не благословенъ именемъ Христа, мы беремъ другъ у друга и смѣло ѣдимъ его; когда же произносимъ надъ нимъ имя Христа и однимъ и тѣмъ же благословеніемъ превращаемъ его въ тѣло Христово, тогда Армянинъ отказывается принять его отъ Грека, равно какъ и Грекъ отъ Армянина. И хлѣбъ, который благословенъ одними и тѣми же молитвами, однимъ и тѣмъ же благословеніемъ, однимъ и тѣмъ же именемъ Христа, одной и той же благодатью Духа—

послѣ того взаимно отвергается нами. До благословенія мы ѣли его, не гнушаясь; послѣ же его благословенія именемъ Христа, мы гнушаемся его. Пустые призраки мы сдѣлали причиною громаднѣхъ золь; и единство христіанъ, которое насъ учили поставить оградой противъ язычниковъ, мы сдѣлали преградой между христіанами. Творенія святыхъ отцевъ не чужихъ, но насъ самихъ дѣлаютъ отвѣтственными за подобные грѣхи; ибо святые отцы (тщательно) скрывали отъ невѣрныхъ это таинство, между тѣмъ какъ мы (христіане), не смотря на то, что одинаково вѣруемъ въ Него, что творимъ надъ нимъ одну и ту же молитву, дерзновенно отвергаемъ его обоюдно, не понимая, что (въ такомъ случаѣ) и рана и вражда направлены противъ насъ самихъ, или вѣрнѣе сказать, противъ Христа, къ Которому относятся обѣ (части) этого таинства.— Вотъ плоды ненависти и ея послѣдствія! вотъ чада дщери вавилонской, которыя прошу насъ разбить о камень! Убьемъ этихъ давно-рожденныхъ, и пусть отнынѣ утроба сердца нашего приметъ Христомъ брошенное сѣмя, то-есть великую любовь, безмѣрное милосердіе и готовность жертвовать собою другъ для друга.

(Пожертвуемъ) если уже не самими собою, по крайней мѣрѣ нашею волей. Нѣтъ въ жизни блага выше мира, если только мы его ищемъ, не того, который предлагаетъ намъ міръ, но того, который принесъ съ неба Христосъ и о которомъ завѣщано церкви молиться. Миръ между ближними есть отпрыскъ мира съ Богомъ. Не возможно человѣку быть въ мирѣ съ Богомъ, если онъ его не питаетъ къ людямъ. И потому такъ какъ мы всѣ нуждаемся въ мирѣ съ Богомъ, то давайте положимъ основаніе

согласію между нами, братьями. Мы молили и нынѣ молимъ Бога о мирѣ; вотъ Онъ даруетъ его намъ: примемте его. Мы просили у Господа утвердить святую церковь свою, нынѣ Онъ это совершаетъ: взойдемъ на гору евангельской вѣры, посѣчемъ нетлѣнные дерева и уготовимъ для нея подпоры. Такъ говоритъ Господь вседержитель: „благоволю въ немъ (въ храмѣ) и прославлюся въ васъ“ (*Аггей* 1, 8). Пусть не скажутъ: „не приде время создати храмъ Герподень.—Аще время убо вамъ есть жити въ домѣхъ вашихъ истесанныхъ, храмъ же мой сей запустѣ“, говоритъ Господь (*Аггей* 1, 2—4). Видишь ли, какую жалобу приносятъ пророкъ отъ лица Господа, и въ какихъ ясныхъ чертахъ представляетъ все безъ таинственности и отвлеченности? Что же мы сдѣлаемъ послѣ того съ словами Исаи: „небо престоль мой, земля же подножіе ногъ Моихъ; гдѣ же Мнѣ почить, если не въ сердцахъ людей духовнымъ образомъ“ (*Исаія* 66, 1). Черезъ пророка Онъ проситъ построить этотъ именно домъ разрушенный вслѣдствіе нашихъ раздоровъ. Такъ говоритъ Господь: „Устройте сердца ваши въ пути ваши. Сѣяте много и возьмете мало, ядoste и не въ сытость, пиште и не во пиянство: облекостеся и не согрѣстeся въ нихъ; и собираяи мзды, собра во влагалище дираво“ (*Аггей* 1, 5—6). Отнынѣ глаголетъ Господь, хочу я говорить съ вами милостиво и милосердо.—„И будетъ въ той день послушаю небесе, а оное послушаетъ земли, и земля послушаетъ пшеницы и вина и масла, и сіи послушаютъ народа моего“ (*Осія* 2, 19, 21, 22).

(Продолженіе будетъ).

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЯ РАСПОРЯЖЕНІЯ.

Указъ Святѣйшаго Синода на имя Высокопреосвященнѣйшаго Евсевія Архіепископа, Экзарха Грузіи, отъ 15-го іюля 1866 г. за № 1286 (*).

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушали: предложеніе Господина Синодальнаго Оберъ-Прокурора, отъ 24 мивушаго мая за № 3.098, съ приложеніемъ препровожденнаго къ нему, Господину Оберъ-Прокурору, Предсѣдателемъ Комитета Министровъ Дѣйствительнымъ Тайнымъ Совѣтникомъ Княземъ Гагаринымъ списка съ Высочайшаго рескрипта, послѣдовавшаго въ 13 день того же мая на имя его, Князя Гагарина, о главныхъ началахъ, которыми должны руководиться Министры и Главноуправляющіе отдѣльными частями при управленіи ввѣренными имъ вѣдомствами. Приказали: Высочайшую волю ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА, изображенную въ Рескриптѣ ЕГО ВЕЛИ-

(*) На семъ указѣ резолюція Его Высокопреосвященства послѣдовала такова: „принять къ свѣдѣнію и надлежащему въ потребныхъ случаяхъ руководству и исполненію. А между тѣмъ для свѣдѣнія духовенству указъ сей напечатать въ Грузинскомъ Духовномъ Вѣстникѣ.“

ЧЕСТВА, сообщить Преосвященнымъ Епархіальнымъ Архіереямъ, циркулярнымъ указомъ слѣдующаго содержания:

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, въ Царственномъ попеченіи объ охраненіи вѣреннаго Ему Богомъ народа Русскаго отъ вредныхъ лжеученій и обнаружившихъ въ последнее время стремленій и умствованій, дерзновенно посягающихъ на все искони священное для нашего Отечества, на ученіе вѣры, на основы семейной жизни, на право собственности, на покорность закону и на уваженіе къ установленнымъ властямъ, Высочайшимъ Рескриптомъ на имя Предсѣдателя Комитета Министровъ Дѣйствительнаго Тайнаго Совѣтника Князя Гагарина благоизволилъ указать тѣ главныя начала, которыя, при твердомъ и неуклонномъ соблюденіи ихъ Начальствами всѣхъ частей Государственнаго строя, положить предѣлъ дальнѣйшему распространенію зла.

Православному Россійскому духовенству, въ предустановленномъ ему кругу дѣятельности, предлежитъ наипаче послужить къ осуществленію сей Священной воли ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА.

Божественное ученіе, преподанное Господомъ нашимъ Иисусомъ Христомъ и Святыми Его Апостолами, призываетъ всѣхъ къ высокому нравственному усовершенствованію; оно заповѣдуетъ взаимную любовь, освящаетъ союзъ семейственный, воспрещаетъ даже и мысль о посягательствѣ на собственность ближняго, повелѣваетъ воздавать *Божія Богу и Кесарева Кесарю* и поучаетъ повиноваться *властямъ предержащимъ*. Утвержденіе сихъ Божественныхъ правилъ въ Православномъ народѣ есть прямой

долгъ пастырей Церкви; они должны *проповѣдывать слово, настоя благовременно и безвременно* (2 Тим. 4, 2.) и непрестанно бороться съ ученіями и умствованіями, дерзновенно посягающими низвергнуть или поколебать Богооткровенныя истины вѣры и нравственности, обличая неправоту сихъ ученій и пагубу сихъ умствованій. Дѣйственно и благоплодно будетъ исполненіе сего святаго долга, если пастыри церкви вмѣстѣ съ тѣмъ всегда будутъ являть въ самихъ себѣ *образецъ для вѣрныхъ въ слово, въ житіи, въ любви, въ духѣ, въ вѣрѣ, въ чистотѣ* (1 Тим. 4, 12.).

Большинство священнослужителей трудится на поприщѣ народнаго образованія, обучая дѣтей въ начальныхъ училищахъ, преподавая законъ Божій въ учебныхъ заведеніяхъ, принимая участіе въ домашнемъ образованіи юношества, воспитывая сами семейныхъ своихъ: вездѣ открывается имъ обширная нива для благоуспѣшнаго насажденія и окрѣпленія въ юныхъ воспріимчивыхъ сердцахъ тѣхъ святыхъ началъ, которыя одни только и могутъ образовать полезныхъ членовъ общества, истинныхъ сыновъ Церкви, добронравныхъ и вѣрныхъ служителей Престолу и Отечеству. Вѣра въ Бога и въ Богооткровенное ученіе, исполненіе обязанностей Христіанина, любовь къ ближнимъ, почтеніе къ родителямъ, воспитателемъ и старшимъ, повиновеніе властямъ, уваженіе къ законамъ—вотъ тѣ начала, дѣятельное усвоеніе коихъ должно составлять предметъ заботы и отвѣтственности учителей вѣры.

Бдительнаго вниманія и попеченія требуютъ также повторяющіяся со стороны враговъ мира и любви попытки къ возбужденію вражды и зависти между разными сословіями. Къ прекращенію и предупрежденію сихъ коварныхъ

попытокъ, къ водворенію взаимнаго между всѣми сословіями согласія, на началахъ любви Христіанской основаннаго, Православное духовенство, по долгу своего служенія, можетъ и должно дѣйствовать словомъ благоразумнаго убѣжденія, проповѣданіемъ мира и любви, заповѣданныхъ Спасителемъ.

Руководителямъ въ воспитаніи и образованіи духовнаго юношества надлежитъ обратить особенное вниманіе на духъ и направленіе учебныхъ заведеній, ввѣренныхъ смотрѣнію ихъ. Опытъ послѣдняго времени свидѣтельствуетъ, что нѣкоторые, хотя и весьма немногіе, изъ питомцевъ сихъ заведеній, по оставленіи духовнаго званія, *влающая всякимъ вѣтромъ ученія во лжи человѣческой* (Ефес. 4, 14.), отрѣшившись отъ тѣхъ началъ, въ коихъ были воспитаны, къ посрамленію своего происхожденія, показали себя и въ словѣ и въ дѣлѣ вредными членами общества, бросивъ тѣнь и на мѣста первоначальнаго своего образованія. Сіи печальныя явленія, хотя и исключительныя, могутъ дать поводъ предположенію, что сѣмена вѣры и благочестія не достаточно были насаждены въ сердцахъ и умахъ, легко поддавшихся вѣянію тлетворнаго духа современныхъ мудрованій. Въ виду сего, Святѣйшій Синодъ поручаетъ особенному Архипастырскому попеченію и бдительному наблюденію Преосвященныхъ неприкосновенное сохраненіе въ питомникахъ духовнаго просвѣщенія тѣхъ началъ, которыя положены въ основаніе ихъ учрежденія; да будутъ они, въ прямомъ смыслѣ, училищами истины, образующими благочестивыхъ и просвѣщенныхъ служителей Слова Божія, да не коснется ихъ всеколеблющій и всеотрицающій духъ вольномыслія, но да пребудетъ въ

нихъ невредимымъ и незыблемымъ тотъ искони жившій въ нихъ духъ премудрости, основанной на Богооткровенномъ ученіи, духъ разума, смиряющагося въ послушаніе Христово, духъ спасительнаго страха Божія, всецѣлой любви къ Спасителю и къ Его Святой Церкви, преданности своему званію и безусловной покорности волѣ начальства. Сей возделанный духъ можетъ быть охраняемъ и поддерживаемъ преимущественно добрымъ примѣромъ и направлениемъ начальствующихъ и наставниковъ, строгимъ съ ихъ стороны вниманіемъ къ своему служенію и точнымъ, неуклоннымъ исполненіемъ обязанностей онаго. Посему лица нетвердыя въ сознаніи своего долга не могутъ быть оставляемы при воспитаніи и образованіи духовнаго юношества; о замѣнѣ ихъ на поприщѣ духовно-училищной службы другими болѣе надежными Преосвященные имѣютъ безотлагательно входить съ надлежащими представленіями, которыя приняты будутъ въ особенное вниманіе высшимъ начальствомъ.

Святѣйшій Синодъ сохраняетъ увѣренность, что Преосвященные Епархіальные Архіереи, въ живомъ сознаніи всей благодѣтельности вышеизъясненной Высочайшей воли и необходимости настоящихъ указаній къ точному выполненію ея, приложатъ сугубое Архипастырское попеченіе къ тому, чтобы подвѣдомственное имъ духовенство въ духѣ Апостольской ревности и любви, кротости и терпѣнія, при указанныхъ средствахъ послужило къ охраненію и утвержденію въ Православномъ народѣ Русскомъ искони чтимыхъ имъ началъ вѣры, нравственности и общественнаго порядка и чрезъ то явило себя непостыднымъ и достой-

нымъ дѣлателемъ на пользу Церкви и Отечества. Іюля 15 дня 1866 года.

ИЗВѢСТІЕ.

5-го сентября сего 1866 года происходило открытіе при мцхетскомъ женскомъ монастырѣ вновь основаннаго „Грузинскаго училища дѣвицъ духовнаго званія“, Высокопреосвященнѣйшимъ Евсеіемъ Архіепископомъ, Экзархомъ Грузіи, при участіи о. ректора семинаріи, архим. Викторина и мѣстнаго духовенства.

ВЪ ЧЕСТЬ И СЛАВУ
СВЯТИТЕЛЯ ТИХОНА,
НОВОЯВЛЕННАГО
ВСЕЯ РОССІИ ЧУДОТВОРЦА.

Благодатное явленіе нетлѣнныхъ мощей Св. Тихона оживотворило православныхъ высокою вѣрою къ сему угоднику Божію, которая, проявившись торжественнымъ образомъ при открытіи мощей, и донинѣ не оскудѣваетъ ни во внутренней своей силѣ, ни въ массѣ народной.

Столь дивному событію надлежало увѣковѣчиться особымъ памятникомъ. Благочестивѣйшій ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, ^с огласно опредѣленію св. Синода, Высочайше

повѣлеть соизволилъ: на мѣстѣ рожденія и отроческой жизни Св. Тихона, въ селѣ Короцкомъ, гдѣ покоятся Его родители и предки, учредить Женскую Общину на правилахъ апостольскаго и иноческаго общежитія.

Въ самое короткое время на посильныя лепты, при помощи свыше, сооружена обширная обитель; но еще не приведена въ полное устройство. Посему настоятельница съ сестрами обители, сохраняя вѣру въ помощь Св. Тихона, и ни мало не теряя надежды на усердіе православныхъ къ угоднику Божію, покорнѣйше просятъ всѣхъ и cadaго: принести малую лепту отъ трудовъ своихъ въ честь и прославленіе Его, для окончательнаго устройства обители.

Приношенія адресуются предсѣдателю Строительнаго комитета: *Иверскаго монастыря Архимандриту Лаврентію, въ городѣ Валдай, Новгородской губерніи. На устройство Короцкой обители.*

С О Д Е Р Ж А Н І Е:

- I. Синод. Слово Нерсеа Давропскаго (продолженіе)....
II. Правит. распоряженія.....
III. Извѣстіе.....
IV. Воззваніе къ усердію благотворителей.....
-

Дозволено Цензурою. Тифлисъ 25-го сентября 1866 г.—Печатано въ типографіи Меликова и К^о.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. О молитвѣ Господней. О правильномъ ея пониманіи и употребленіи. (продолженіе). Съ русск. *Свящ. Григорія Гамбарова.*
- II. Слово къ новобрачнымъ. *Свящ. Д. Джанаева.*
- III. Поученіе второе о томъ, что кто дурно обращается съ животными, тотъ не истинный христіанинъ. *Съ рус. Д. Гамбашидзе.*
- IV. Слово къ новоизбраннымъ старшинамъ и судьямъ синахскаго уѣзда послѣ раздачи вновь установленныхъ знаковъ. *Иеумена Григорія (Дадіани).*
- V. Объ обязанностяхъ матерей, воспитывать дѣтей собственнымъ молокомъ. *Съ рус. Ионы Гаццелія.*
- VI. Нѣсколько словъ о положеніи Грузинскаго духовенства. *Свящ. Филимона Карбелова.*
- VII. Синаксарій на сентябрь мѣсяць. (Стихотв.). Сообщ. *Свящ. Иоанномъ Гачечиладзе.*

დაიწყო ხელის-მოწერა შემდგომი წლის საქართ.

მხარებელსად,

რომელიც მიიღება ტფილისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელსად. ფასი წლის ყურნაღისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანიით და სხუა ქრესტეანებში გაგზავნიით ხუთი მანეთი; მიუტანელად და გაუგზავნელად ოთხი მანეთი; ამავე ფასად შეიძლება დახარება წარსრულის წლების ყურნაღისა.

ს ტ ა ტ ი ე ბ ი

სექტემბრის წიგნისა:

- I. საუფლად აღცვისათჳს. (შემდეგი). წეს. მღ. გრ. ღამბარეკისა.
- II. სიტყუა სასაღჳსწერითა მეუღლეთადმი მღ. დიმ. ჟანაეკისა.
- III. მოძღურობა მეორე მისთჳს, რომელ ვინც ცუდათ ეპყრობა ცხად-კუდათ იგი ცუდი ქრისტიანი არის. წეს. დ. ღამბარეკისა.
- IV. მოძღურობა სიღნაღის უფლისა სასაღჳსწერითა მამასა-ღისთა და მსაჯულთადმი, შემდგომ მიცემისა მათდა თანამდუ-ბობის ნიშნებისა. იღუმენის გ რ ი გ რ ი (დადიანისა).
- V. მოკვლევებისათჳს დედათა აღზრდად შვილთა თჳსთა საკუთა-რის წიგნითა. წეს. იონა გაწერელიასა.
- VI. რადენიმე სიტყუა საქართველსა სამღუდლოების მდგომარე-ობასად. მღ. ჭიჭიძენი კარბელიაეკისა.
- VII. სუნაქსარი სექტემ. თვისა (აექსები). წარმოგზ. მღ. ი. გახე-ჩილასძისაგან.

რედაქტორი და გამომცემი: მადისტერი, მღუდელი გიორგი ხელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ *Георгій Хелидзе*.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10-го октября 1866 года.

Цензоръ *И. Сулхановъ*.